

تاریخچه اکادمی علوم افغانستان

بنیاد و اساس این نهاد علمی- تحقیقی به حدود یک قرن قبل برمی‌گردد؛ چنانچه:

پشتو مرکه: یا «مرکه د پښتو» در ماه عقرب سال ۱۳۰۱ ش. (۱۹۲۲ م.) به ریاست مولوی عبدالواسع تحت نظر مستقیم اعلیحضرت سیف الملة و الدین امان الله شاه غازی، در برج شمالی ارگ کابل افتتاح گردید. اعضای اصلی آن ۱۲ نفر و تعداد اعضای افتخاری آن زیاد بود که در سال ۱۳۰۲ ش. (۱۹۲۳ م.) به حیث ریاست سوم وزارت معارف شناخته شد.

پشتو مرکه به حیث اولین مرکز علمی و اکادمیک در کشور شناخته شده که در اغتشاش سال ۱۳۰۷ ش. از بین رفت.

انجمن ادبی کابل: فرمان ایجاد آن در زمان حاکمیت محمد نادر خان (۱۳۰۹ ش.) صادر و در سال ۱۳۱۰ ش. (۱۹۳۱ م.) با نشر مجله «کابل» رسماً به کار آغاز نمود. این انجمن به منظور اصلاح و توحید سبک ادبیات، اتخاذ اسلوب نگارش و روشن ساختن تاریخ، مشاهیر، رجال و مفاخر گذشته کشور ایجاد شد. احمد علیخان درانی پس از تأسیس انجمن، نخست معاون و بعداً به حیث مدیر انجمن تعیین گردید. بعدها ریاست انجمن به محمد نوروز خان سپرده شد.

این انجمن در سال ۱۳۱۱ ش. «سالنامه مجله کابل» را نیز نشر نمود. با نشر شماره چهارم، نام سالنامه به «سالنامه کابل» تغییر یافت و تا شماره نهم به همین نام نشر می‌شد.

انجمن ادبی کابل به حمایت اعضای فاضل و اداره خوب رئیس فعال آن الی اول ماه ثور ۱۳۱۶ که به پشتو تولنه تحویل شد، در جهت تعمیم علوم، تدوین تاریخ کشور و مسایل دیگر در رابطه به حیات علمی کشور به پیشرفت‌هایی نایل گردید.

در سال ۱۳۱۶ ش. که انجمن ادبی کابل به پشتو تولنه تعویض شد، نشر سالنامه نیز از طریق «پشتو تولنه» ادامه یافت و نام آن در شماره نهم به «کابل کالنی» تغییر نمود که بعد از شماره ۱۸ مربوط ریاست مستقل مطبوعات گردید.

مجله «کابل» اکنون از طرف مرکز زبان‌ها و ادبیات اکادمی علوم به نشر می‌رسد.

انجمن ادبی کندهار (پشتو ادبی انجمن): در خزان سال ۱۳۱۱ ش. (۱۹۳۲ م.) به ریاست محمد عثمان خان بارکزی (پښتون) آغاز به فعالیت نمود و ارگان نشراتی این انجمن مجله «پشتو» بود.

پشتو ټولنه: در اول ماه ثور سال ۱۳۱۶ ش. (۱۹۳۷ م.) از ادغام انجمن‌های ذکر شده «پشتو ټولنه» به حیث یک نهاد علمی و اکادمیک ایجاد گردید، سردار محمد نعیم خان وزیر معارف وقت، ریاست رسمی انجمن را حائز و انجمن مذکور را به شکل اکادمی در آورد. بعد از آنکه انجمن ادبی به عنوان «پشتو ټولنه» یا «اکادمی افغان» مسمی گردید، وظایف آن وسعت یافت و بر تعداد اعضا و تشکیل آن نیز افزود به عمل آمد.

«پشتو ټولنه»، در سال ۱۳۱۸ ش. بعد از ایجاد ریاست مستقل مطبوعات، مربوط آن ریاست شد.

این مؤسسه از سال ۱۳۳۰ ش. به بعد در سطح بین المللی به حیث یک اکادمی علمی پذیرفته شد و فعالیت‌های آن مانند سایر نهادهای علمی و اکادمیک معیاری گردید. همچنین تأمین روابط را با سایر اکادمی‌ها از همین سال آغاز نمود، در سال ۱۳۳۳ ش. اساسنامه آن ترتیب و در سال ۱۳۳۴ ش. (۱۹۵۵ م.) بعد از منظوری اعلیحضرت محمد ظاهر شاه چاپ و نشر گردید. قابل ذکر است که در سال ۱۳۳۵ ش. (۱۹۵۶ م.) «پشتو ټولنه» از ریاست مستقل مطبوعات جدا، به وزارت معارف ملحق و به حیث یک مؤسسه علمی - تحقیقی شناخته شد.

در همین وقت به اعضای مسلکی این نهاد، مانند استادان پوهنتون رتبه‌های علمی با امتیازات کادری ذیل منظور گردید:

څېړونکی = پوهیالی با امتیاز ۵۰۰ افغانی.

څېړنیار = پوهنیار با امتیاز ۸۰۰ افغانی.

څېړنمل = پوهنمل با امتیاز ۱۰۰۰ افغانی.

څېړنوال = پوهندوی با امتیاز ۱۵۰۰ افغانی.

څېړندوی = پوهنوال با امتیاز ۲۰۰۰ افغانی.

څېړنیال = پوهاند با امتیاز ۳۰۰۰ افغانی.

ارگان نشراتی آن مجله «کابل»، جریده «زیری» و «هیواد» بود.

مجله «کابل» و جریده «زیری» تا اکنون از طرف مرکز زبان‌ها و ادبیات اکادمی علوم طبع و نشر می‌گردد.

چاپ جریده «زیری» در اواخر سال ۱۳۶۵ ش. به اساس فیصله شورای وزیران متوقف شد، ولی در سال ۱۳۸۱ ش. دوباره به نشراتش آغاز نمود.

جریده «هیواد» بار اول در سال ۱۳۲۸ ش. (۱۹۴۹ م.) به نشر رسید و صاحب امتیاز آن عبدالرووف بینوا بود. این جریده در سال ۱۳۳۳ ش. (۱۹۵۴ م.) از «پشتو ټولنه» جدا گردید.

کارهای مهمی که «پشتو ټولنه» در آن زمان انجام داده است، بعضی از آنها قرار ذیل اند:

- چاپ مجله کابل و جریده‌های زیری و هیواد.

- چاپ کتب.

- چاپ دایرة المعارف.
- چاپ سالنامه کابل.
- تعمیم شیوه واحد تحریر زبان پشتو.
- دایر نمودن مشاعرهای نوبتی و پلان شده.
- تدویر سمینارها.
- نامگذاری مؤسسات شخصی و دولتی.

بعد از انضمام «پشتو ټولنه» به اکادمی علوم، نامگذاری مؤسسات شخصی و دولتی چند گاهی توسط اکادمی علوم به انجام می‌رسید.

مدیریت انجمن دایرة المعارف: در سال ۱۳۲۰ش. (۱۹۴۱م.) در تشکیل «پشتو ټولنه» مربوط ریاست مستقل مطبوعات تأسیس شد، اولین مدیر آن میا حسین خان بود. در سال ۱۳۲۵ش. به مدیریت عمومی ارتقا نمود و محمد هاشم پردیس (میوندوال) اولین مدیر عمومی این انجمن بود. در سال ۱۳۲۸ش. برای دایرة المعارف پشتو مدیریت جداگانه ایجاد گردید.

در دوره اول برای چاپ آریانا دایرة المعارف برنامه‌ی روی دست گرفته شده بود که هر جلد آن در ۱۰۰۰ صفحه و تا زمان تکمیل شدن، هر جلد در پنج جزء ۲۰۰ صفحه‌ی طبع و نشر گردد. بناءً مطابق برنامه فوق جزوه‌های اول و دوم آریانا دایرة المعارف جلد اول در سال ۱۳۲۷ش. و جزوه‌های سوم، چهارم و پنجم آن، در سال ۱۳۲۸ش. اقبال چاپ یافت. به اینگونه جلد اول آریانا دایرة المعارف به زبان دری در سال ۱۳۲۸ش. تکمیل و در ۱۰۰۰ صفحه طبع و نشر گردید.

میر علی اصغر شعاع حین طبع دو جزء اول و دوم کفیل مدیریت عمومی دایرة المعارف و بعداً به حیث مدیر عمومی، توظیف بود. جلد آخر (ششم) این دوره در سال ۱۳۴۸ش. (۱۹۶۹م.) تکمیل شد.

در سال ۱۳۲۹ش. اولین جلد آریانا دایرة المعارف به زبان پشتو به مدیریت غلام جیلانی جلالی که اولین مدیر بخش پشتو بود، اقبال چاپ یافت و جلد آخر (هفتم) آن در سال ۱۳۵۵ش. (۱۹۷۶م.) طبع و نشر گردید. در دوره اول، آریانا دایرة المعارف شامل شش جلد به زبان دری و هفت جلد به زبان پشتو بود.

قابل ذکر است که این انجمن بر علاوه دایرة المعارف آریانا به زبان‌های پشتو و دری، قاموس جغرافیایی افغانستان را نیز به زبان دری در چهار جلد و به زبان پشتو در شش جلد به طبع رسانده است. امروزه مرکز دایرة المعارف در چوکات اکادمی علوم به فعالیتش ادامه می‌دهد و چاپ دوره دوم دایرة المعارف آریانا را آغاز نموده است.

انجمن تاریخ: در سال ۱۳۲۱ش. (۱۹۴۲م.) در چوکات ریاست مستقل مطبوعات که مرامش روشن ساختن زوایای تاریخ مملکت و انکشاف ادبیات بود، تأسیس شد. این انجمن به شکل مدیریت عمومی ایجاد و اولین مدیر آن احمد علی خان کهزاد بود. مجله «آریانا» ارگان نشراتی آن و به شکل ماهوار نشر می‌گردید که اولین شماره آن در اول دلو سال ۱۳۲۱ش. به نشر رسید. همچنین این

انجمن برای انتشار فعالیت‌های خود به دو زبان یونسکو، انگلیسی و فرانسوی، مجله «افغانستان» را در سال ۱۳۲۵ ش. (۱۹۴۶ م.) افتتاح نمود که ربعوار نشر می‌شد. اکنون مجله‌های آریانا و افغانستان از طرف مرکز علوم اجتماعی اکادمی علوم به نشر می‌رسد.

آمریت باستان‌شناسی: در سال ۱۳۴۵ ش. (۱۹۶۶ م.) به نام انستیتوت باستان‌شناسی، در چوکات وزارت اطلاعات و کلتور تأسیس شد و مؤسس آن دکتور شاهی بای مستندی بود. انستیتوت باستان‌شناسی و مرکز تحقیقات کوشانی در سال ۱۳۶۱ ش. به اکادمی علوم مدغم گردید. مرکز مذکور در چوکات اکادمی علوم علاوه بر دو انستیتوت: باستان‌شناسی و کوشانی، چندین دیپارتمنت و سه نشریه به نام‌های: «مجله باستان‌شناسی افغانستان، مجله هرات باستان و مجله تحقیقات کوشانی» نیز داشت. مجله «هرات باستان» که در سال ۱۳۵۸ ش. به فعالیتش آغاز نمود، در سال ۱۳۶۵ ش. (۱۹۸۶ م.) به اساس فیصله شورای وزیران وقت توقف نمود. اما مجله‌های باستان‌شناسی افغانستان و تحقیقات کوشانی تا اکنون از طریق اکادمی علوم به نشرش ادامه می‌دهد.

مرکز بین‌المللی تحقیقات کوشانی: در سال ۱۳۵۴ ش. (۱۹۷۵ م.) در چوکات وزارت اطلاعات و کلتور به حیث یک ضرورت ایجاد گردید. ارگان نشراتی این مرکز مجله «تحقیقات کوشانی» است و اولین شماره آن در سال ۱۳۵۷ ش. به نشر رسید.

به تاسی از فیصله نامهٔ نمبر ۳۲۳ و ۳ چهاردهمین مجمع عمومی یونسکو در سال ۱۹۶۶ م. و تصویب نامهٔ نمبر ۳۲۱ و ۳ پانزدهمین جلسهٔ عمومی یونسکو در سال ۱۹۶۸ م. (۱۳۴۷ م.)، جهت انسجام مطالعات کوشانی و تحقیقات باستان‌شناسی در آسیای میانه، جلسه بین‌المللی به تاریخ ۱۲-۱۸ می ۱۹۷۰ م. در کابل انعقاد یافت. این سمینار بین‌المللی به اساس پروژه مدنیتهای مردم آسیای میانه، به منظور هماهنگ ساختن مطالعات کوشانی و تحقیقات باستان‌شناسی، انکشاف و تأسیس یک چوکات کاری برای مطالعات کوشانی‌ها از طرف وزارت اطلاعات و کلتور دولت شاهی افغانستان تنظیم و علامه حبیبی رئیس انجمن تاریخ به حیث رئیس جلسه انتخاب شد.

در این سمینار بین‌المللی، پنج کشور آسیای میانه، رؤسای هیأت باستان‌شناسی در افغانستان، عده‌یی از دانشمندان فرانسوی، جمهوری اتحادی آلمان، انگلستان و امریکا اشتراک نموده بودند. در سمینار گزارش فعالیت‌های مرکز مطالعات کوشانی و کار باستان‌شناسی در کابل از طرف دکتور شاهی بای مستندی ارائه شد. همچنین نماینده‌های کشورهای اشتراک کننده راجع به حفاریات باستان‌شناسی بیانیتهای مختصری پیشکش نمودند.

در سمینار مذکور فیصله‌هایی نیز صورت گرفت؛ چنانچه فیصله گردید که: سالانه یک نشریه راجع به مطالعات کوشانی در افغانستان نشر شود، پستی آن با علامه مخصوص سمینار بین‌المللی کوشانی در کابل مزین گردد و در آن نتایج حفاریات، اکتشافات و تحقیقات به گونهٔ مختصر قسمت‌های مختلف جهان نشر و کتب مربوط به مطالعات کوشانی معرفی گردد. برای پیشبرد امور نشریه مذکور، همکاری افغانستان اکادیمی جلب گردد. مرکز مطالعات کوشانی افغانستان بایست از همکاری کامل چهار کشور مربوط به پروژه کوشانی مستفید شود و این مرکز در کابل ورقه‌های سوالات را ترتیب نموده برای مراکز مختلف مطالعه کوشانی در اتحاد شوروی، هند، پاکستان و ایران بفرستد و همچنان این ورقه‌ها را به دانشمندان سایر کشورها به منظور اخذ اطلاعات زیر

گسیل نماید:

- تحقیقات جدید، در زمینه‌های هنر و باستان‌شناسی، علم کتیبه خوانی و زبان‌شناسی، سکه-شناسی، تاریخ و معرفی کتب در رابطه.

- شرح انکشاف کتاب و کتاب‌شناسی راجع به کوشانی‌ها که قبل از سال ۱۹۷۰م. ترتیب و نشر شده است.

- همچنین فیصله گردید که البومی راجع به هنر و معماری کوشانی تهیه شود و مواد تهیه شده برای البوم نباید تنها حاوی تصاویری باشد که صرف ارزش عالی هنری داشته باشد، بلکه تشریحی از هنرهای عامه مردم نیز باشد و سعی گردد موادی در البوم گنجانیده شود که کمتر معرفی شده و دارای اهمیت باشند. این البوم نه تنها مورد استفاده متخصصان باشد، بلکه مورد علاقه دانشمندان جهان نیز قرار گیرد. البوم مذکور باید حاوی مقدمه راجع به مدنیت، هنر و معماری کوشانی بوده و علاوه بر آن شرح مختصر در رابطه به تصاویر و فوتوهای مربوط باشد. سمینار از پروفیسور بنجامین رولند از پوهنتون هاروارد در مسه چوست ایالات متحده امریکا خواهش نمود تا به حیث مدون عمومی البوم اجرای وظیفه نماید که در رابطه از موافقه وی نیز ذکر به عمل آمده است.

- برعلاوه در سمینار مذکور تصویب گردید که در هر دو سال یکبار سمیناری به اشتراک نماینده‌گان رسمی پنج کشور پروژه کوشانی و سایر کشورها به منظور بررسی انکشاف پروژه‌ها و تعیین خط سیر آینده دایر گردد، سمینار سفارش نمود که یونسکو جلسات سمینارها را تمویل نموده و مرکز کوشانی در کابل این موضوع را تعقیب نماید.

مرکز بین المللی تحقیقات پشتو: در سال ۱۳۵۴ش. (۱۹۷۵م.) تأسیس شد و در ماه عقرب سال ۱۳۵۵ش. (۱۹۷۶م.) تشکیل آن منظور گردید.

در کنفرانس بین المللی مجمع عمومی یونسکو در سال ۱۹۶۸م. (۱۳۴۷ش.) در کشور تاجکستان، ضمن چگونگی ایجاد مرکز بین‌المللی تحقیقات کوشانی در افغانستان، در رابطه به نیاز و ایجاد مرکز بین‌المللی تحقیقات پشتو در افغانستان نیز بحث‌هایی صورت گرفت.

در نشست بین‌المللی سه روزه تحقیق مسایل مدنیت آسیای میانه به تاریخ ۲۳-۲۵ جولای سال ۱۹۷۳م. (۱-۳ اسد ۱۳۵۲ش.)، در پاریس مرکز یونسکو که کشورهای: افغانستان، ایران، پاکستان، هندوستان، اتحاد شوروی سابق و مغولستان نیز در آن شرکت داشتند، پیشنهاد نماینده افغانستان برای ایجاد مرکز بین‌المللی تحقیقات پشتو در افغانستان پذیرفته شد و فیصله گردید که این مرکز طی یک سمینار بین‌المللی افتتاح گردد.

سمینار در ۲۲-۲۹ نومبر ۱۹۷۵م. (۱-۸ قوس ۱۳۵۴ش.) به کمک یونسکو در شهر کابل دایر و در آن برعلاوه دانشمندان داخلی، دانشمندان خارجی نیز شرکت داشتند.

سمینار با پیام نخستین رئیس جمهور کشور، شهید محمد داؤد خان افتتاح و پروفیسور مورگنسترنه به نمایندگی از دانشمندان خارجی صحبت نموده و از تأسیس مرکز بین‌المللی تحقیقات پشتو در افغانستان اظهار خوشنودی و امیدواری نمود.

به اینگونه مرکز بین‌المللی تحقیقات پشتو در چوکات پشتو تولنه افتتاح گردید و در سال ۱۳۵۶ ش. مجله «پشتو» به حیث ارگان نشراتی این مرکز به نشرات خود به زبان‌های یونسکو آغاز نمود.

این مرکز در سال ۱۳۵۷ ش. در کنار سایر نهادهای علمی- تحقیقی به اکادمی علوم افغانستان مدغم گردید و ارگان نشراتی آن (مجله پشتو) تا اکنون در چوکات اکادمی علوم از طرف مرکز بین‌المللی تحقیقات پشتو به نشر می‌رسد.

همه این مؤسسات دارای مشی مستقل خود بودند که در چوکات و ادارات جداگانه فعالیت داشتند و حتی در مشی بعضی از آنها شباهت‌هایی نیز وجود داشت.

برعلاوه مؤسسات علمی ذکر شده، از سوی دانشمندان کشور نیز کوشش‌هایی در راستای ایجاد یک مؤسسه عالی علمی- تحقیقی اکادمیک در افغانستان جریان داشت.

د افغانستان اکادیمی: اسناد معتبر نشان می‌دهد که طرح اکادمی به نام «افغان اکادیمی» در ۲۲ میزان سال ۱۳۴۶ ش. به مناسبت تولد محمد ظاهر شاه «بابای ملت» رویدست گرفته شد که دارای مرانامه و تشکیلات اداری نیز بود و یکی از شهزاده گان فامیل سلطنتی به ریاست افتخاری و وزیر اطلاعات و کلتور به حیث آمر عمومی آن، منصوب می‌گردید، اما این اکادمی با وجود مصوبه شورای وزیران و ملاحظه مقام سلطنتی نتوانسته بود شروع به فعالیت نماید.

بعداً به اثر توجه وزیر اطلاعات و کلتور وقت، دکتور محمود حبیبی و اخذ موافقت مقام سلطنت در جلسیهی که در هتل کابل دایر شد و در آن نشست برعلاوه معاونین صدارت، عبدالله یفتلی و دکتور عبدالقیوم، اراکین بلند رتبه وزارت اطلاعات و کلتور؛ مانند محمدخالد روشن معین وزارت اطلاعات و کلتور و اکثر پیشروان دانش و ادب کشور؛ چون: پوهاند عبدالحی حبیبی رئیس انجمن تاریخ، دکتور عبدالطیف جلالی رئیس رادیو افغانستان، حبیب‌الرحمان جدیر رئیس نشرات، سید- فقیر علوی مسوول روزنامه اصلاح، میر سعید بریمین رئیس روزنامه هیواد، کریم روهینا مدیر مسوول روزنامه انیس، عبدالحمید مبارز رئیس آژانس باختر و دانشمندان دیگر؛ چون محمدکریم- نزیهی، محمد ابراهیم صفا، دکتور سید بهاء الدین مجروح، خال محمد خسته، غلام محمد نوید، سیدمحمد- قاسم رشتیا، محمد اسماعیل مبلغ، صالح محمد پرونتا، عبدالوهاب طرزی، محمد صدیق روهی، میر محمد- صدیق فرهنگ، محمد حسن کاکر، محمد رسول امین، حبیب الله تری، محمد ابراهیم ثابت و محمد هاشم- رحیمی نیز شرکت داشتند، بعد از تأیید و موافقت کامل اعضای جلسه پیشنهاد نهایی در زمینه، تقدیم مجلس وزرا و مقام سلطنتی گردید.

به این ترتیب وزارت اطلاعات و کلتور «د افغانستان اکادیمی» را به حیث کانون ثقافت و دانش متکی بر بنیاد فرهنگ ملی و تاریخ افغانستان و فرمان نمبر (۱۰) مؤرخ دوم حمل سال ۱۳۴۹ ش. تأسیس کرد و شاه محمود خان به حیث رئیس افتخاری آن معرفی شد.

افغانستان اکادیمی، دارای یک شورای عالی و شامل شعبات:

۱. ریاست انجمن تاریخ و ادب.
۲. ریاست آریانا دایرة المعارف.
۳. آمریت تقویه و انکشاف زبان ملی پشتو.

آمریت اداری، کتابخانه اختصاصی و بودجه بود.

در جلسه مذکور دانشمندان این نظریات را نیز ارائه و مطرح نمودند:

- پوهاند عبدالحی حبیبی، در مورد ایجاد و انضمام مرکز مطالعات علوم طبیعی به « د افغانستان اکادیمی».
- سید قاسم رشتیا، محمد ابراهیم صفا، میر محمد صدیق فرهنگ و حبیب الله تری در مورد ضرورت میرم تأسیس اکادیمی هنرهای زیبا در بطن « د افغانستان اکادیمی» با ادغام مرکز تحقیقی پوهنتون کابل و هکذا مؤسسه « پشتو ټولنه» به آن، اما حبیب الله تری در حالیکه مجمع علمای علوم مختلفه را در « د افغانستان اکادیمی» پیشنهاد می‌کردند، هم صدا با محمد صدیق روهی، انضمام « پشتو ټولنه» را با اکادیمی نفی می‌نمود.
- محمد صدیق فرهنگ با تأکید مکرر بر ضرورت ایجاد « د افغانستان اکادیمی» بر محتوی بند نخست دیباچه قانون اساسی افغانستان اتکا و به آن اشاره مینمود: « به منظور تنظیم حیات ملی افغانستان، مطابق به مقتضیات عصر و بر اساس واقعیت‌های تاریخ و فرهنگ ملی... ».

به تعقیب آن لویح مربوط به رتب علمی « د افغانستان اکادیمی» تهیه شد که از « اکادیمی یار» تا « اکادیمی پال» و « اکادیمسین» در آن قرار می‌گرفتند و واجدین دو رتبه علمی بالا تقاعد نموده، دارای نشان معرف و مؤید استادی و مقام علمی می‌بودند.

مطابق فیصله جلسه ذکر شده، اکادیمی تحت نظر رئیس اکادیمی (فوق رتبه) ایفای وظیفه نموده و شورای عالی آن به ریاست وزیر اطلاعات و کلتور، اعضای خود را از بین اعضای اعزازی (انتصابی) و اعضای مسلکی اکادیمی ذریعه لایحه جداگانه انتخاب می‌نمودند.

اعضای افغانستان اکادیمی به دو دسته تقسیم می‌شدند:

۱. **اعضای اعزازی اکادیمی (اکادیمسین‌ها):** شامل ۲۵ نفر، دارای آثار و تألیفات ارزنده علمی و یا آن فضایی که عمری در خدمات فرهنگی به حیث ادیب و مربی گذرانده بودند. این اعضا تا اخیر عمر با معاش معین و مناسب، مطابق پروگرام اکادیمی به تألیف و ترجمه آثار، تعلق و توضیح متون فرهنگی، علمی و ادبی اشتغال می‌ورزیدند و هم به حیث محقق و مشاور در امور علمی اکادیمی مصروف می‌بودند. اعضای اعزازی اکادیمی، نظر به پیشنهاد رئیس اکادیمی و موافقه وزیر اطلاعات و کلتور و تصویب صدارت عظمی، به فرمان پادشاه تعیین می‌شدند.

۲. **اعضای مسلکی اکادیمی:** شامل مأمورین رسمی، دارای تحصیلات عالی و رتبه‌های علمی بوده که ذریعه لایحه جداگانه تعیین می‌گردیدند.

سایر مأمورین اکادیمی تابع مقررات استخدام مأمورین دولت و واجد صلاحیت و حقوق مأموریت می‌بودند.

لست عمومی اسمای دانشمندان و سخنوران کشور که از بین آنها اعضای اعزازی و اعضای مسلکی و همچنان اعضای علمی و محققین انجمن تاریخ و ادب تعیین می‌شدند، به ترتیب الفبا عبارت بودند از: احمد علی کهزاد، امین الله زمیریالی، حبیب الله تری، خال محمد خسته، دکتور محمد-اکرم، ذبیح الله رسا، سید احمد شاه هاشمی، سید بهاء‌الدین مجروح، سید شمس‌الدین مجروح، سید-

قاسم رشتیا، صالح محمد پرونتا، صدیق الله رشتین، ضیا قاریزاده، عبدالاحمد جاوید، عبدالحی حبیبی، عبدالخالق واسعی، عبدالرووف بینوا، عبدالرزاق پوپل، عبدالشکور رشاد، عبدالواحد واجد، عبدالهادی داوی، علی احمد نعیمی، غلام جان خان، غلام جیلانی جلالی، غلام حسن مجددی، غلام فاروق اعتمادی، گلپاچا الفت، لعل محمد کاکر، مایل هروی، محمد آصف سهیل، محمد ارسلان- سلیمی، محمد ابراهیم ثابت، محمد ابراهیم خلیل، محمد اسماعیل مبلغ، محمد ابراهیم صفا، محمد حسن کاکر، محمد رسول امین، محمد رفیق حبیبی، محمد شاه ارشاد، محمد صدیق روهی، محمد صدیق طرزی، محمد - صدیق فرهنگ، محمد فرید، محمد قدیر تره کی، محمد کریم نزیهی، محمد گل نوری، محمد هاشم رحیمی، مولانا عبدالعزیز قربت، نور احمد شاکر و یارمحمد نظامی.

وظایف و اهداف افغانستان اکادیمی که در همان جلسه مورد تأیید قرار گرفت:

- تحلیل علمی و نقد و نشر متون، تحقیق علمی و اساسی روی ریشه‌ها و مبدأ زبان‌های ملی و علمای عمده کشور که مظهری از پدیده‌های فرهنگی و طبیعی جامعه افغانی می‌باشد.
- تألیف آثار ارزنده اجتماعی، علمی و ادبی.
- ترجمه و تحلیل آثار ممثل تحولات اجتماعی، فکری، ادبی و معنوی جوامع بشری و تهیه، تحلیل و نشر تاریخ و تشریح معلومات جدید حاصله در ساحه باستان‌شناسی و کاوش‌های جدید تاریخی.
- تعقیب و توسعه خط مشی آریانا دایرة المعارف با درنظر داشت ایجابات عصر و انکشاف علمی زبان پشتو و دایرة المعارف‌های اختصاصی و نشرات مکمل و پیگیر در زمینه.

اما اکادیمی مذکور آنچنان که لازم بود انکشاف کرده نتوانست و یا به سکتگی موقتی رویرو بود. با آنهم بعضی از کتب از آن آدرس ملاحظه شده است؛ چنانچه «دخلکو سندری» در سال ۱۳۴۹ ش، «د پشتو پخوانی تذکری» در سال ۱۳۵۰ ش. و «ابدالی توره» در سال ۱۳۵۲ ش، جلد پنجم و ششم قاموس جغرافیایی افغانستان به زبان پشتو که در سال‌های ۱۳۴۹ و ۱۳۵۰ ش. اقبال چاپ حاصل نموده، «افغانستان اکادیمی» را به حیث واحد اولی و «انجمن آریانا دایرة المعارف» را به حیث واحد دومی نشان می‌دهد.

همچنان البیرونی و هند «مجموعه مقالات» و ابوریحان البیرونی «د مقالو، پیغامونو مجموعه او وروستی راپور» دو کتاب دیگری است که به مناسبت جشن هزارمین سالگرد تولد علامه ابوریحان البیرونی (۲۶ جوزای ۱۳۵۲ - کابل) در سال ۱۳۵۲ ش. به طبع رسیده است که در پشتی کتاب‌های مذکور «افغانستان اکادیمی» به حیث واحد اولی و (انجمن تاریخ و ادب) و (د پشتو د انکشاف او تقوی ریاست) بالترتیب به حیث واحد دومی نشان داده شده است.

سالیان بعد به تعقیب رویدادهای تاریخی و با درنظر داشت سیر علمی، بنا بر ماهیت علمی و تحقیقاتی، تعدیلاتی در روبنا و تشکیلات «د افغانستان اکادیمی» به وجود آمد و اکادیمی علوم افغانستان چون فرزند صدیق به حیث یک ضرورت جانشین آن گردید.

فرمان ایجاد اکادیمی علوم افغانستان در ۱۵ اسد سال ۱۳۵۷ ش. (۱۹۷۸ م.) در دو بخش صادر شد:

۱. علوم طبیعی.
۲. علوم بشری.

نامه رسمی که در مورد تأسیس اکادمی علوم افغانستان به شکل کنونی، از سوی دارالانشای شورای وزیران رسماً به وزارت تعلیم و تربیه ارسال گردیده مشعر بود: «د وزیرانو د مجلس تر ۹۸۷ فیصلی لاندې په ۱۳مه غونډه، نیټه ۱۵/۵/۱۳۵۷ش. کې د شوونې او روزنې د وزارت د ۱۳۵۷/۵/۱۵ش. نیتې د عرضپانې په اساس داسې پریکړه وکړه: په افغانستان کې د علومو د تکامل په مقصد د علومو د اکادمۍ تشکیل چې د یوې لوړې علمي سویې کمیسیون په واسطه ترتیب او تنظیم شوی دی، د وزیرانو د عالی مجلس له خوا د عظمی صدارت په چوکاټ کې تأیید او منظور شو.»

په اینگونه اکادمی علوم افغانستان به حیث یک ضرورت بر اساس پشتو ټولنه از ادغام انجمن تاریخ، دایرة المعارف آریانا و مرکز بین المللی تحقیقات پشتو در چوکات صدارت عظمی به حیث یک ارگان مستقل رسماً در روز چهارشنبه دوم ماه حوت سال ۱۳۵۷طی یک محفل باشکوه در ادیتوریم پولیتخنیک کابل افتتاح و تحت نظر رئیس اکادمی علوم به کار آغاز نمود.

اولین رئیس اکادمی علوم در بست خارج رتبه رئیس «پښتو ټولنه»، پوهندوی دکتور گل محمد نورزی بود.

اکادمی علوم افغانستان

اکادمی علوم دولت جمهوری اسلامی افغانستان عالی‌ترین اداره تحقیقات علمی در سطح کشور بوده و به حیث یک اداره دولتی با تشکیل و بودجه مستقل مطابق ماده چهل و هفتم قانون اساسی، قانون اکادمی علوم و رعایت سایر قوانین نافذ کشور فعالیت می‌نماید. در ترکیب آن علما و دانشمندان از رشته‌های مختلف علوم شامل می‌باشند.

در رأس اکادمی علوم رئیس عمومی در بست خارج رتبه و در رأس هر بخش (علوم بشری، علوم طبیعی-تخنیکي و علوم اسلامی) یکی از معاونین در بست مافوق رتبه قرار دارد.

از لحاظ تشکیلاتی، ریاست اکادمی علوم شامل دو قسمت: علمی و اداری است.

در بخش علمی اعضای اکادمی علوم به سه دسته تقسیم می‌شوند:

- اعضای علمی (انتصابی).
- اکادمیسین‌ها و کاندیدای اکادمیسین‌ها.
- اعضای افتخاری.

که به تاسی از قانون، مقررات و لوایح اکادمی علوم افغانستان تعیین می‌گردند. اعضای علمی در سه بخش مطابق رشته تحصیلی و تخصصی خود فعالیت دارند:

- علوم بشری.
- علوم طبیعی-تخنیکي.
- علوم اسلامی.

۱. **بخش علوم بشری،** دارای شش مرکز علمی - تحقیقی است:

- مرکز علوم اجتماعی.
- مرکز زبان‌ها و ادبیات.
- مرکز باستان‌شناسی.
- مرکز بین‌المللی تحقیقات کوشانی.
- مرکز بین‌المللی تحقیقات پشتو.
- مرکز مطالعات منطقوی.

۲. **بخش علوم طبیعی-تخنیکي،** شامل چهار مرکز علمی-تحقیقی است:

- مرکز کیمیا، بیولوژی و زراعت.
- مرکز ریاضی، فزیک و تخنیک.
- مرکز علوم زمین.
- مرکز علوم طبی.

۳. **بخش علوم اسلامی،** شامل سه مرکز علمی-تحقیقی است:

- مرکز تفسیر و حدیث.
- مرکز فقه و قانون.
- مرکز عقیده و ثقافت.

مراکز علمی به انستیتوت‌ها و دبیرتمنت‌ها تقسیم شده‌اند و در مجموع در تشکیل این اداره ۱۴ مرکز علمی، ۴۴ انستیتوت و ۸۴ دبیرتمنت وجود دارد. برعلاوه مرکز دایرة المعارف، موزیم علمی-تحقیقی اتنوگرافی، کلینیک تشخیصیه تحقیقاتی طبی، کمیسیون ملی ساینس و تکنالوژی، کتابخانه‌ها، لابراتوارها، مجلات، جراید، معاونیت مالی و اداری، ریاست‌های: دفتر، اطلاعات و ارتباط عامه، روابط فرهنگی، پالیسی و پلان، آمریت جندر و کودکستان نیز در چوکات این اداره وجود دارد.

اعضای علمی با در نظر داشت قوانین، مقررات و لوایح نافذه اکادمی علوم با معیارهای کادری مقرر و با توجه به امکانات موجوده، طبق پلان‌های ستراتژییک این اداره مصروف پیشبرد پروژه‌های علمی-تحقیقی به شکل انفرادی، در بخش مربوطه می‌باشند. برعلاوه مطابق اسناد تقنینی این اداره دانشمندان مکلف به تحریر مقاله‌ها، ارائه سمینارها، کنفرانس‌ها، سهم‌گیری در پروژه‌های انکشافی و کارهای روتین‌اند.

کارکنان خدمات ملکی و پرسونل خدماتی به تأسی از پروسه کمیسیون ریفورم اصلاحات اداری و خدمات ملکی، در این اداره جذب و مصروف خدمات اداری‌اند.

قابل ذکر است که ریاست مرکز تحقیقات ریاضی فلسفی جهان نیز در جنب این اداره فعالیت می‌نماید

اعضای علمی اکادمی علوم در فعالیت‌های خویش اسلوب علمی - تحقیقی، معتقدات و احکام دین مقدس اسلام و احکام قانون اساسی را ملاک عمل قرار داده و جهت تحقق این اهداف به تأسی از قانون اکادمی علوم فعالیت می‌نمایند.

اولین ساختار تشکیلاتی اکادمی علوم افغانستان

ساختار تشکیلاتی اکادمی علوم افغانستان در سال ۱۳۵۷ش. شامل دو بخش علمی و اداری و

چنین بود:

۱. مجلس عمومی.
 ۲. ریاست عمومی.
 ۳. معاون.
 ۴. سکرتریت.
- مطابق تشکیل فوق اکادمی شامل دو بخش علمی و اداری بود:

I. بخش‌های علمی اکادمی علوم:

۱. مرکز بین المللی تحقیقات پښتو:

- شورای علمی مرکز
- ریاست:
- الف- مدیریت عمومی مجله پښتو
- ب- مدیریت عمومی تألیف و ترجمه
- ج- مدیریت عمومی ریسرچ

۲. انستیتوت زبان‌ها و ادبیات:

- شورای علمی انستیتوت.
- ریاست:
- الف - پښتو تولنه:
- مدیریت عمومی ادب و فولکلور.
- مدیریت عمومی زبانشناسی.
- مدیریت عمومی علوم اجتماعی.
- مدیریت عمومی نشرات:
- مدیریت عمومی مجله کابل.
- مدیریت عمومی جریده زیری.
- ب- مدیریت عمومی دری.
- ج- مدیریت عمومی زبان‌ها و ادبیات ملیت‌های(اقوام) کوچک.

۳. انستیتوت علوم اجتماعی:

- شورای علمی انستیتوت.

- ریاست:
- الف- مدیریت عمومی مجله افغانستان.
- ب- مدیریت عمومی مجله آریانا.
- ج- مدیریت عمومی فلسفه.
- د- مدیریت عمومی اقتصاد.
- ه- مدیریت عمومی تاریخ - و بخش اتنوگرافی.
- و- مدیریت عمومی ارکیالوجی.

۴. انستیتوت علوم طبیعی:

- شورای علمی انستیتوت.
- ریاست:
- الف- مدیریت عمومی نباتات:
 - موزیم نباتات.
 - باغ تحقیقاتی.
- ب- مدیریت عمومی زولوجی.
- ج- مدیریت عمومی جیولوجی و کیمیا.
- د- مدیریت عمومی سیسمولوجی.
- ه- مرکز کمپیوتر.
- و-
- ز-
- ح-

۵. مدیریت عمومی دایرةالمعارف:

- بخش قاموس نویسی:
- پشتو به پشتو.
- پشتو به زبان دیگر و زبان دیگر به پشتو.
- ۶. مدیریت عمومی آرشیف علمی مرکزی.
- ۷. مدیریت عمومی کتابخانه علمی مرکزی.
- ۸. مدیریت عمومی نشرات و مطبعه.
- ۹. مدیریت عمومی تربیه کادرهای علمی.

II. ریاست اداری:

- ۱. مدیریت مأمورین:
 - مدیریت استخدام.
 - مدیریت سوانح.
- ۲. مدیریت آرشیف اداری.
- ۳. مدیریت خدمات:
 - مدیریت ترانسپورت.
 - مدیریت تحویلخانه.

- مدیریت تهیه و تدارکات.
- ۴. مدیریت محاسبه جنسی
- ۵. مدیریت محاسبه نقدی:
 - مدیریت معاشات.
 - مدیریت دفترداری.
 - مدیریت حواله جات.
 - مدیریت تحصیلی.
- ۶. مدیریت کنترل.

در آغاز، ساختار تشکیلاتی اکادمی علوم طوری بود که مرکز بین‌المللی تحقیقات پشتو، از آغاز تأسیس (۱۳۵۴ش.) به حیث مرکز و سه بخش دیگر به حیث انستیتوت ثبت و فعالیت داشتند. ریاست مرکز بین‌المللی تحقیقات پشتو (در ابتدا آمریت و اولین آمر آن خیرنوال عبدالحکیم بود) را نخست پوهاند دکتور مجاور احمد زیار برای مدت کوتاه و بعداً سرمحقق دکتور دولت محمد لودین به عهده داشتند. ریاست انستیتوت علوم طبیعی را پوهاند دکتور بلبل‌شاه جلال، ریاست انستیتوت زبان‌ها و ادبیات را خیرنوال دکتور سید الشاه پولاد و ریاست انستیتوت علوم اجتماعی را خیرنوال دکتور عبدالحکیم هلالی به عهده داشتند.

بعد از تصویب قانون اکادمی علوم، انستیتوت علوم طبیعی در سال ۱۳۶۰ش، انستیتوت علوم اجتماعی در سال ۱۳۶۱ش. و انستیتوت زبان و ادبیات بعد از سال ۱۳۶۰ش. به مراکز تبدیل شدند:

۱. مرکز بین‌المللی تحقیقات پشتو
۲. مرکز علوم طبیعی
۳. مرکز علوم اجتماعی
۴. مرکز زبان‌ها و ادبیات

انستیتوت باستان‌شناسی و مرکز بین‌المللی تحقیقات کوشانی در سال ۱۳۶۱ش. که تا آن زمان مربوط وزارت اطلاعات و کلتور بود، به اکادمی علوم مدغم گردیدند که در تشکیل گاهی تنها به نام مرکز باستان‌شناسی و گاهی هم به نام باستان‌شناسی و مرکز بین‌المللی کوشانی ثبت شده اند. بعداً به اساس نیازمندی در تشکیل این مؤسسه علمی و اکادمیک، تغییرات به عمل آمد و بعد از سال ۱۳۶۵ش. مراکز علوم طبیعی و بشری به معاونیت‌ها ارتقا نمودند:

- معاونیت بخش علوم طبیعی.
- معاونیت بخش علوم بشری.

در حالیکه حین تأسیس، اکادمی علوم صرف یک معاون داشت. بخش علوم طبیعی بعد از آنکه به معاونیت ارتقاء نمود در چهار مرکز فعالیت‌های علمی و تحقیقاتی خود را انکشاف داد:

- مرکز کیمیا، بیولوژی و زراعت، به ریاست پوهاند دکتور بلبل‌شاه جلال.
- مرکز ریاضی، فزیک و تخنیک، به ریاست دکتور احمد لقاء نجم.
- مرکز علوم زمین، به ریاست دکتور عبدالله شارق.
- مرکز علوم طب، به ریاست دکتور علوم محمد موسی وردک.

در اواخر دهه ۶۰ سال شمسی تشکیل بخش علوم طبیعی توسعه پیدا نمود؛ چنانچه مرکز مطالعات کیهانی، انستیتوت سیسمولوجی و تهیه و نصب دستگاه سیسمولوجی، انستیتوت پرابلم‌های آب، دیپارتمنت استفاده از انرژی آفتاب و طرق استفاده از انرژی آفتاب و باد، دیپارتمنت‌های جنیتکس، بیوتکنالوژی و جن انجینیرنگ، خاکشناسی و سایر انستیتوت‌ها و دیپارتمنت‌ها جهت اکتشافات علمی در بخش علوم طبیعی ایجاد و به فعالیت آغاز نمودند. مجله طبیعت در چوکات معاونیت بخش علوم طبیعی به حیث ارگان نشراتی این بخش در سال ۱۳۶۸ ش. به نشرات خود آغاز نمود.

انستیتوت تحقیقات زراعتی: از لحاظ اداری مربوط وزارت زراعت و مالدارى است، اما رهبری علمی آن به عهدهٔ اکادمی علوم افغانستان میباشد.

به اعضای این انستیتوت رتب علمی در سال ۱۳۶۷ ش. با در نظر داشت کارهای تحقیقاتی، مدت کار و درجه تحصیل بعد از توشیح مقررۀ سال ۱۳۶۶/۶/۱۵ ش. و نشر در جریده رسمی شماره ۶۴۶ تفویض شد، اما بعد از آن ترفیعات علمی دانشمندان انستیتوت مذکور مطابق قانون و مقررۀ کادر علمی اکادمی علوم صورت می‌گیرد.

اعضای جدید التقرر در این انستیتوت نیز به اساس قانون و مقررۀ اکادمی علوم شامل کادر علمی می‌گردند، ولی امتیازات کادر علمی، معاش و سایر ضرورت‌های آنها از طریق وزارت زراعت و مالدارى تأمین می‌گردد.

بخش علوم بشری نیز مانند بخش علوم طبیعی آهسته آهسته توسعه یافت و در تعداد انستیتوت‌های آن تزئید به عمل آمد.

انستیتوت علوم اجتماعی، در سال ۱۳۶۱ ش. عملاً به مرکز علوم اجتماعی ارتقا نمود و در تعداد انستیتوت‌های آن نیز تزئید به عمل آمد.

مدیریت مجله خراسان در سال ۱۳۵۹ ش. در چوکات مرکز زبان‌ها و ادبیات تأسیس و به نشرات خود آغاز نمود. دیپارتمنت زبان و ادبیات دری به انستیتوت ارتقا نمود و دیپارتمنت زبان‌های باستانی در سال ۱۳۶۷ ش. در تشکیل اکادمی علوم منظور و ایجاد گردید.

در انستیتوت زبان‌ها و ادبیات اقوام برادر، زمینه تحقیق برای این زبان‌ها فراهم شد:

- زبان و ادبیات بلوچی، آغاز فعالیت سال ۱۳۵۷.
- زبان و ادبیات ترکمنی، آغاز فعالیت سال ۱۳۵۸.
- زبان و ادبیات اوزبکی، آغاز فعالیت سال ۱۳۵۸.
- تحقیقات بالای زبان‌های پامیری، آغاز فعالیت سال ۱۳۶۳.
- زبان و ادبیات پشه‌یی، آغاز فعالیت سال ۱۳۶۳.
- زبان و ادبیات نورستانی، آغاز فعالیت سال ۱۳۶۳.
- زبان و ادبیات شغنی، آغاز فعالیت سال ۱۳۶۹.
- زبان و ادبیات اورمری، آغاز فعالیت سال ۱۳۷۰.

بعداً زبان‌های اوزبکی و ترکمنی به حیث انستیتوت مستقل به دو دبیارتمنت جداگانه در تشکیل منظور گردید.

کمیسیون‌های جداگانه، الفبای زبان‌های پشه‌یی و نورستانی را ترتیب و در سال‌های ۱۳۶۷ و ۱۳۶۸ش. طبع و نشر نمودند. الفبای زبان شغنی در سال ۱۳۸۴ طبع و نشر گردید.

در سال ۱۳۷۴ش. بخش تحقیقات علوم اسلامی در تشکیل اکادمی علوم به سطح یک معاونیت افزوده شد و در سال ۱۳۷۹ش. مجله «تبیان» به حیث ارگان نشراتی معاونیت علوم اسلامی به نشرات آغاز نمود.

انستیتوت ژورنالیزم و حقوق در سال ۱۳۸۱ش. به دو انستیتوت علیحده و مستقل در تشکیل منظور گردید.

در سال ۱۳۸۱ش. به اساس پیشنهاد اکادمی علوم و منظوری رئیس جمهور در تشکیل مرکز زبان‌ها و ادبیات، انستیتوت زبان‌ها و ادبیات اقوام برادر، دبیارتمنت زبان‌های پامیری منظور شد که یکسال بعد از طرف کمیسیون تشکیلاتی به سلسله تنقیصات اکادمی علوم دوباره از بین رفت.

حین تأسیس اکادمی علوم در نظر بود که تا سال ۱۳۷۰ش. تعداد اعضای علمی این اداره به ۶۰۰ نفر برسد، ولی در سال ۱۳۸۴ش. یک تعداد از کرسی‌های دیگر اکادمی علوم نیز از تشکیل این اداره حذف شد.

اهداف اکادمی علوم

۱. مهیا ساختن زمینه اجرای تحقیقات علمی پیشرفته و هدفمند در عرصه‌های مختلف علوم در کشور.
۲. فراهم نمودن زمینه رشد کمی و کیفی علم و دانش و بلند بردن سویه علمی در عرصه‌های مختلف علوم در کشور.
۳. تقویه فرهنگ دینی و اسلامی در کشور.

اعضای اکادمی علوم جهت تحقق اهداف ذکر شده مکلف به انجام فعالیت‌های ذیل اند:

- انجام تحقیقات علمی در عرصه‌های علوم اسلامی، بشری، طبیعی - تخنیک و انسجام و هم‌آهنگ ساختن تحقیقاتی که در عرصه‌های ذکر شده توسط مؤسسات تحصیلات عالی و سایر مؤسسات علمی - تحقیقاتی کشور به منظور بهبود وضع اجتماعی، غنامندی فرهنگی و رشد اقتصاد ملی صورت می‌گیرد.

- انسجام مطالعات، تحقیقات و ارزیابی منابع و ذخایر طبیعی و طرق استفاده مؤثر از آنها.
- دریافت طرق مناسب کاربرد جدیدترین دست آوردهای ساینس و تکنالوژی در امر رشد اقتصاد ملی.

- تأمین همکاری با ادارات دولتی جهت رشد فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور.
- بهبود رشد کمی و کیفی و ارتقای سطح علم و دانش در کشور.

➤ تأمین روابط علمی- تحقیقی با سایر ادارات و مؤسسات علمی- تحقیقی در کشور.

آکادمی علوم افغانستان به حیث عالیترین نهاد علمی - تحقیقی در کشور به تأسی از اهداف این اداره و برای پاسداری از فرهنگ و زبان‌های اقوام مختلف این کشور پلان دارد، مرکز زبان‌ها و ادبیات را انکشاف داده و تحقیقات علمی را در رابطه به زبان‌های رایج در کشور انجام دهد.

در سال ۱۳۹۶ دانشمندان آکادمی علوم تقاضای بزرگان و فرهنگیان ولایت بدخشان را لیبیک گفته در تهیه، تثبیت و ایجاد الفبای علمی، معیاری، آکادمیک و ستندرد زبان منجانی (یکی از زبان‌های پامیری، متعلق به خانواده آریانی شمال شرقی) و ترتیب فونیمیک و گرافیم‌های وضع شده این زبان همکاری مسوولانه نموده و آنرا نهایی نمودند.

کار قاموس لهجوی زبان پشتو شامل پروژه‌های انکشافی، آغاز و تا اکنون سه جلد آن اقبال چاپ حاصل نموده و ادامه دارد.

کار بالای شیوه واحد نگارش زبان‌های دری و پشتو، تدوین قاموس آریانا «پشتو به پشتو» و «دری به دری» از مدت چهار سال به اینسو آغاز گردیده و اولین جلد عنقریب طبع و نشر خواهد گردید.

در سال ۱۳۹۶ دیپارتمنت زبان‌های باستانی به انستیتوت ارتقاء نمود و از سقف تشکیلاتی اداره، دو بست برای این انستیتوت تعدیل گردید.

در سال ۱۳۹۷ پیشنهاد تعدیل منشی علمی انستیتوت زبان‌ها و ادبیات اقوام برادر به دیپارتمنت زبان پشهیی منظور و دیپارتمنت مذکور در مرکز زبان‌ها و ادبیات ایجاد گردید.

موزیم علمی- تحقیقی اتنوگرافی

در سال ۱۳۸۱ش. به تأسی از فرمان شماره ۴۵ مؤرخ ۱۵/۳/۱۳۸۱ رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان، بازسازی قصر تاریخی شاه بوبو جان (تعمیر مرکزی آکادمی علوم) و ایجاد موزیم تحقیقی اتنوگرافی در آن از بودجه انکشافی دولت آغاز گردید. بعد از بازسازی قصر در سال ۱۳۹۰ش. موزیم رسماً به نام «موزیم علمی- تحقیقی اتنوگرافی» افتتاح گردید.

آثار این موزیم مشتمل بر آثار اتنیکی اقوام مختلف افغانستان؛ چون: پشتون، تاجیک، هزاره، اوزبک، ترکمن، نورستانی، پشهیی و ... بوده که تا اکنون به تعداد ۱۴۷۶ قلم آثار گلی و سفالی، چوبی، چرمی، نخی، بوریا بافت، انواع دست دوزی، لباس، بوت، زیورات نایاب، آلات موسیقی و سکه‌های فلزی برای این موزیم تدارک شده و کار غنی سازی موزیم ادامه دارد.

موزیم هنر مدرن «حیدر زاد»: پوهاند امان الله حیدر زاد پیکر تراش، مجسمه ساز و نقاش شهیر کشور ۴۵۴ اثر هنر مدرن خویش را که در موزیم های اروپا و امریکا به نمایش گذاشته بود، به کشور انتقال و در محضر فرهنگیان، استادان، دانشمندان و دوستانش به موزیم علمی-

تحقیقی اتنوگرافی اکادمی علوم اهداء نمود. آثار مذکور در یک بخشی از موزیم علمی- تحقیقی اتنوگرافی، در سه اتاق و یک دهلیز جا بجا و به اسم «موزیم هنر مدرن حیدرزاد» مسمی گردید.

موزیم مذکور به حیث نخستین موزیم هنرهای مدرن در تاریخ معاصر افغانستان شناخته شد و در سال ۱۳۹۵ در حضور داشت جمعی از فرهنگیان، مقام‌های حکومتی، اعضای جامعه مدنی، اساتید نهادهای تحصیلی و دانشمندان اکادمی علوم با پیام ویدیویی خانم اول کشور رولا غنی «بی بی گل»، افتتاح و رو گشایی گردید. این موزیم شامل آثار مختص به هنرهای: پیکر تراشی، مجسمه سازی، نقاشی، مدل سازی و دیزاین‌های ابتکاری می‌باشد که بر غنای موزیم علمی- تحقیقی اتنوگرافی افزوده اند.

آثار «موزیم هنر مدرن حیدرزاد» بدون تردید مواد خوب تحقیقاتی برای استادان، محققان، هنرمندان و هنر آموزان در عرصه‌های هنر پیکر تراشی، مجسمه سازی و هنر مدرن در کشور خواهد بود.

گالری هنر خطاطی «امین الله هنرور»: خانم حبیبه هنرور، ۱۷۱ اثر بکر (تابلوهای تذهیب شده خطاطی) فرزندش شاد روان امین الله هنرور، خطاط چیره دست و هفت قلمی کشور را که محصول سال‌ها ریاضت وی بود، به اکادمی علوم افغانستان اهداء نمود. آثار مذکور شامل: یک جلد مکمل قرآن مجید به گونه کتاب در کاغذ سفید به خط دیوانی جلی به اندازه (۲۸x۳۵ سانتی متر) که با تأسف میناتوری آن تکمیل نشده است، ۳۰ جزوه قرآن مجید در یک تابلو کاغذی به اندازه (۱۵x۲۰ متر) به پنج نوع خط: دیوانی، کوفی، نستعلیق، نسخ و کوفی تزئینی و آیات سوره‌های قرآن مجید، اشعار، حکایات و سیاه مشق به گونه برجسته، ساده و خط میده در تخته، کاغذ و تکه به خطوط کوفی ساده، کوفی تزئینی، کوفی نقطه مانند، ثلث، دیوانی، رقعه، نسخ، نستعلیق ساده و شکست می‌باشد. آثار اهداء شده در تعمیر مرکزی اکادمی علوم جابجا و در ماه حوت سال ۱۳۹۶ بنیاد گالری هنر خطاطی به نام «امین الله هنرور» گذاشته شد. آثار اهداء شده، در تعمیر مرکزی اکادمی علوم در دو اطاق جابجا و در ماه حوت سال ۱۳۹۶ بنیاد گالری هنر خطاطی به نام «امین الله هنرور» در عالیترین نهاد علمی- تحقیقی کشور گذاشته شد. گالری مذکور با حضور داشت یک تعدادی از فرهنگیان، مقام‌های حکومتی، نهادهای جامعه مدنی، دانشمندان اکادمی علوم و خانواده شاد روان هنرور توسط خانم حبیبه هنرور به مناسبت روز زن در هشتم مارچ سال ۲۰۱۸ (حوت ۱۳۹۶) افتتاح گردید.

به اینگونه زمینه تحقیقات علمی در عرصه هنر خطاطی برای محققان، هنرمندان، هنرآموزان و استادان فراهم گردید

آريانا دايرة المعارف دوره دوم

به تاسی از فرمان شماره ۱۱۶ مؤرخ ۱۴/۵/۱۳۸۱ جلالت‌آب حامد کرزی رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان، مرکز دايرةالمعارف بعد از چند دهه تأخير مجدداً به فعاليت آغاز و کار دوره دوم آريانا دايرة المعارف را رویدست گرفت.

این مرکز که قبلاً مربوط بخش علوم بشری بود، از سال ۱۳۹۱ ش. به حيث یکی از مراکز چهارده گانه اکادمی علوم مستقیماً تحت اثر ریاست عمومی اکادمی علوم فعاليت می‌نماید.

مرکز مذکور مطابق فرمان، نخست کمیسیون علمی با صلاحیت را به ترکیب دانشمندان اکادمی علوم، اساتید پوهنتون‌های: کابل، طبی، پولیتخنیک و سایر نهادهای علمی تحت نام «کمیسیون تثبیت و ارزیابی مقاله‌های دايرةالمعارف» تشکیل و بعداً پلان تدوین دوره دوم دايرةالمعارف آريانا را در سال ۱۳۸۵ ش. به دو زبان پشتو و دری در مجلدات جداگانه، ولی همزمان رویدست گرفت.

جلد اول دوره دوم دايرةالمعارف آريانا در سال ۱۳۸۶ ش.، جلد دوم در سال ۱۳۸۷ ش.، جلد سوم در سال ۱۳۸۹ ش.، جلد چهارم در سال ۱۳۹۰ ش.، جلد پنجم در سال ۱۳۹۲ ش. جلد ششم در سال ۱۳۹۶ ش. به زبان‌های پشتو و دری اقبال چاپ یافت. دوره دوم دايرةالمعارف آريانا در هفت جلد تکمیل و جلد هفتم مطابق پلان در سال ۱۳۹۷ طبع و نشر می‌گردد.

ادغام مرکز باستان‌شناسی به وزارت اطلاعات و فرهنگ: در سال ۱۳۸۱ ش. طی فرمان نمبر ۱۱۸ مؤرخ ۱۴/۵/۱۳۸۱ رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان، این مرکز از چوکات اکادمی علوم جدا و جهت ایجاد انستیتوت باستان‌شناسی دوباره از لحاظ اداری به وزارت اطلاعات و فرهنگ پیوست، اما رهبری علمی آن به عهده اکادمی علوم افغانستان بود. مرکز باستان‌شناسی در حمل سال ۱۳۹۰ ش. به اساس حکم رئیس جمهور بار دیگر به اکادمی علوم پیوست.

مرکز مطالعات منطقه‌یی

در ماه حمل سال ۱۳۸۵ ش. تاسیس و در جوزای همین سال در چوکات اکادمی علوم به فعاليتش آغاز نمود. در ابتدا صرف فعاليت‌های اداری این مرکز به عهده اکادمی علوم بود، اما در سال ۱۳۹۲ ش. بنا به پیشنهاد مرکز مذکور و تأیید شورای علمی، عضویت شورای علمی را حاصل و اکنون به حيث یکی از مراکز بخش علوم بشری اکادمی علوم، به فعاليت‌های علمی خود ادامه می‌دهد.

مجله « سیمه بیز مطالعات » ارگان نشراتی این مرکز، ربعوار نشر می‌گردد و اولین شماره آن در بهار سال ۱۳۸۵ طبع و نشر گردید.

مرکز مطالعات منطقه‌یی برای دانشمندان این مرکز و بعضی ادارات دیگر دولتی؛ چون وزارت دفاع، امنیت ملی، وزارت امور داخله، وزارت اقوام و قبایل و بعضی ادارات دیگر کورس‌ها و ورکشاپ‌ها را در رابطه به مسایل سیاسی، اقتصادی و فرهنگی دایر و بر علاوه با ایجاد «کالج مطالعات منطقه‌یی و ارتباطات بین المللی» که رسماً در ماه اسد سال ۱۳۹۲ ش. افتتاح گردید، خدمات ارزنده و مفیدی را ارائه داشته است که در آینده این پروگرام‌ها به پروگرام ماستری ارتقا خواهند یافت.

آرشیف ادبیات فولکلوریک

الف- بخش جمع آوری آثار طبع شده که تا اکنون ۲۵۱ اثر به زبان‌های دری و پشتو تدارک شده است.

ب- بخش کار ساحوی و جمع آوری دو بیته، داستان‌ها و... مطابق معیارها و ستندردهای جهانی با ذکر مشخصات راوی، محل و زمان جمع آوری.

کار بخش دوم نیز آغاز گردیده و تا اکنون به صدها دوبیته، داستان، امثال و... به زبان‌های پشه‌یی، پشتو، دری، شغنانی، منجانی، سنگلیچی و نورستانی جمع آوری گردیده است. در آینده بر علاوه آنکه آرشیف مذکور انکشاف خواهد نمود، زمینه تحقیقات بیشتر در عرصه‌های زبان، ادبیات و فولکلور در کشور فراهم خواهد گردید.

اسناد تقنینی اکادمی علوم

قبل از انفاذ قانون اکادمی علوم، تمام اجراءات این اداره به اساس اساسنامه و لوایح «پښتو ټولنه» اجراء می‌شد.

اولین قانون اکادمی علوم در جوزای سال ۱۳۶۰ هجری شمسی نشر شد، اما به زودی ملغی و بعد از تعدیلات جزئی شامل چهار فصل و ۳۴ ماده در شماره ۲۲ جریده رسمی در اخیر سال ۱۳۶۰ دوباره نشر و نافذ گردید.

در ماده اول قانون مذکور چنین آمده است: «اکادمی علوم جمهوری دموکراتیک افغانستان به مثابه مؤسسه عالی علمی جمهوری دموکراتیک افغانستان بوده و در ترکیب آن برجسته ترین علمای کشور شامل می‌باشند. اکادمی علوم جمهوری دموکراتیک افغانستان به مثابه ارگان مستقل واحد اول اداری مستقیماً تحت رهبری شورای وزیران جمهوری دموکراتیک افغانستان با اسلوب علمی و مطابق به مشی دولت فعالیت می‌نماید» و در ماده بیستم آن آمده است: «اکادمی علوم جمهوری دموکراتیک افغانستان دارای شخصیت حقوقی است که رئیس اکادمی علوم از آن نماینده گی می‌کند، رئیس اکادمی علوم از طرف هیأت رئیسه شورای انقلابی تعیین می‌گردد و دارای صلاحیت‌ها و امتیازات وزیر می‌باشد».

با طرح، تدوین و توشیح قانون، مقرره‌ها و لوایح، برای بهبود کار و اعتلای مقام علمی این اداره، بعد از جر و بحث‌های همه جانبه بین اکادمی علوم افغانستان و مؤسسات تحصیلات عالی کشور تفاهم حاصل شد و طی آن شش رتبه علمی پوهنتون «پوهیالی، پوهنیار، پوهنمل، پوهندوی، پوهنوال و پوهاند» با چهار رتبه علمی اکادمی علوم «معاون محقق، محقق، معاون سرمحقق و سرمحقق» معادلت حاصل نمود و مورد پذیرش هر دو مؤسسه واقع گردید و در آن رتبه علمی سرمحقق با مقام علمی پوهاندی پوهنتون همردیف شناخته شد.

به منظور عملی شدن این مأمول یک مقررہ نافذ و در شماره ۶۵۶ سال ۱۳۶۶ ش. (۱۹۸۷ م.) جریده رسمی به نشر رسید.

قانون اکادمی علوم در سوم سرطان سال ۱۳۸۷ ش. بعد از تعدیلات لازم شامل چهار فصل و ۳۹ ماده در جریده رسمی شماره ۹۴۹ نشر و قانون سال ۱۳۶۰ ملغی اعلان شد، قانون مذکور یک ضمیمه نیز داشت.

قانون اکادمی علوم برای بار چهارم در دوازدهم ماه حوت سال ۱۳۹۵ بر اساس مصوبه شماره ۲۴ دوازدهم ماه دلو کابینه جمهوری اسلامی افغانستان در چهار فصل و ۴۴ ماده بعد از تعدیلات ضروری، توشیح و بعد از نشر در شماره مسلسل ۱۲۵۷ جریده رسمی تا اکنون نافذ است.

مقرره‌ها و لوایح این اداره که در روشنی مواد قانون اکادمی علوم ساخته شده است و عملاً قابل اجراء و یا در طی مراحل اند عبارت اند از:

- مقررہ کادر علمی اکادمی علوم.
- مقررہ معادلت رتب علمی اکادمی علوم افغانستان با مؤسسات تحصیلات عالی افغانستان.
- مقررہ تحقیقات علمی در مؤسسات علمی- تحقیقی.
- مقررہ وظایف رئیس، معاونین و منشی علمی اکادمی علوم.
- مقررہ حق الزحمه فعالیت‌های علمی - تحقیقی و نشراتی اکادمی علوم و مؤسسات تحصیلات عالی که در این مقررہ موضوعات مربوط به فعالیت‌های علمی- تحقیقی و نشراتی آمده و مقدار حق الزحمه تألیف، تدوین، ترجمه، تقریظ، اهتمام و ... تعیین شده است.
- قابل ذکر است که قبلاً اکادمی علوم و وزارت تحصیلات عالی در این رابطه مقررات جداگانه داشتند، ولی این مقررہ نظر به ضرورت زمان در سال ۱۳۸۱ ش. به اساس فرمان رئیس جمهور جهت غور مجدد به وزارت عدلیه فرستاده شد که تحت نظر کمیسیونی بعد از تعدیلات لازم، طی مراحل قانونی و اخذ منظوری در ۱۸ برج عقرب سال ۱۳۸۲ ش. توشیح و مقررہ مذکور به نام «مقررہ حق الزحمه فعالیت‌های علمی- تحقیقی و فعالیت‌های نشراتی مؤسسات علمی- تحقیقی» مسما گردید.
- لایحه ترفیعات علمی، اعضای علمی اکادمی علوم.
- لایحه وظایف هیأت تحریر، مدیرمسول و مهتم مجله.
- لایحه وظایف رؤسای مراکز علمی، منشیان علمی، آمرین انسنتیوت‌ها، آمرین دیپارتمنت‌ها، اعضای علمی و سرمحققان.
- لایحه وظایف رئیس مرکز دایرةالمعارف، آمر انسنتیوت، منشی علمی و اعضای مرکز دایرةالمعارف.

- لایحه وظایف رئیس مرکز مطالعات منطقه‌یی، منشی علمی، آمرین انستیتوت‌ها، آمرین دیپارتمنت‌ها و اعضای علمی این مرکز .
 - لایحه وظایف آمر و اعضای مدقق علمی.
 - لایحه فعالیت استادان ره‌نما.
 - لایحه نشراتی.
 - لایحه کتابخانه.
 - لوایح کمیسیون‌های انسجام (تحت کار).
 - لایحه وظایف و طرز‌العمل فعالیت‌های موزیم علمی- تحقیقی اتنوگرافی.
 - طرز‌العمل کنفرانس‌های علمی.
 - طرز‌العمل فعالیت‌های استادان ره‌نما.
 - طرز‌العمل دسترسی به اطلاعات.
- در قانون، مقررات و لوایح ذکر شده صلاحیت‌ها، مسوولیت‌ها و وظایف رئیس، معاونین، منشی علمی، رؤسای مراکز، آمرین انستیتوت‌ها، آمرین دیپارتمنت‌ها و اعضای علمی، تشریح، توضیح و تنظیم گردیده است.

رتب علمی اعضای علمی اکادمی علوم

رتب اعضای علمی با در نظر داشت درجه تحصیل: لیسانس، ماستر و دکتورا ذیلاً تنظیم گردیده است:

۱. معاون محقق - خبرنیار
RESEARCH ASSISTANT (JUNIOR ASSISTANT PROFESSOR)
۲. محقق - خبرندوی
RESEARCHER (ASSISTANT PROFESSOR)
۳. معاون سرمحقق- خبرنوال
RESEARCH FELLOW (ASSOCIATE PROFESSOR)
۴. سرمحقق - خبرنپوه
SENIOR RESEARCH FELLOW (PROFESSOR)

اما دوره نامزدی برای همه یکسال است.

برعلاوه در قانون اکادمی علوم، رتب عالی علمی «کاندید اکادمیسین و اکادمیسین» نیز تسجیل یافته است که برای بار اول طی مراسم خاص در ششم ماه قوس سال ۱۳۶۵ ش. (۱۹۸۶ م.) به اشخاص منتخب از نهادهای مختلف و رشته‌های مختلف علوم از جانب اکادمی علوم پیشنهاد، از طرف شورای وزیران تأیید و از سوی رئیس جمهور تفویض شد که شامل نه تن اکادمیسین، ۳۲ تن کاندیدای اکادمیسین و یک تن اکادمیسین افتخاری، از کشور تاجکستان بود که عبارت اند از:

I. اکادمیسین‌ها

۱. سلیمان لایق، رئیس اکادمی علوم، رشته ادبیات.
۲. پوهاند عبدالشکور رشاد، عضو اکادمی علوم، رشته ادبیات.

۳. پوهاند دكتور عبدالاحمد جاويد، آمر دپيارتمنت زبان و ادبيات دري اکادمي علوم، رشته ادبيات.
 ۴. عبدالواحد سرايي، رشته اقتصاد.
 ۵. عبدالله شارق، رشته جيولوژي.
 ۶. غلام دستگير پنجشيري.
 ۷. پوهاند دكتور غلام فاروق اعتمادي، رشته تاريخ.
 ۸. فقير محمد يعقوبي، رشته فزيك هستوي.
 ۹. دوكتور محمد موسي وردك، رشته طب (اورتوپيدي).
 ۱۰. محمد عاصمي، رئيس اكادمي علوم تاجكستان.
- از جمله اكادميسينها، پوهاند عبدالشكور رشاد، دكتور عبدالاحمد جاويد، پوهاند دكتور غلام فاروق اعتمادي، فقير محمد يعقوبي، محمد عاصمي و دوكتور محمد موسي وردك از جهان فاني رحلت كرده اند.

II. كانديدای اكادميسينها

۱. پوهاند دكتور احمد شاه جلال، استاد پوهنتون كابل.
۲. پوهندوي دكتور اسدالله حبيب، استاد پوهنتون كابل.
۳. پوهاند دكتور بلبل شاه جلال، رئيس مركز كيميا، بيولوژي و زراعت، اكادمي علوم.
۴. دكتور حيدر مسعود.
۵. دكتور ساميه عبادي روشنگر، عضو اكادمي علوم.
۶. عبدالرحمن پهوال، عضو اكادمي علوم.
۷. عبدالرحيم خوشدل، استاد پوهنتون كابل.
۸. عبدالرشيد رؤف، رئيس زراعت و انكشاف، كميته دولتي پلان.
۹. عبدالسميع غفاري، آمر انستيتوت پرابلمهاي آب، اكادمي علوم.
۱۰. پوهنوال عبدالصمد سليم، رئيس پوهنخي زمين شناسي پوهنتون كابل.
۱۱. عبدالغفور باهر، وزير مشاور.
۱۲. دكتور علوم سرمحقق عبدالكبير رنجبر، عضو اكادمي علوم.
۱۳. عبدالمجيد نباتي، معين وزارت تحصيلات عالي.
۱۴. دوكتور علي احمد، استاد انستيتوت دولتي طب.
۱۵. پوهاند شاه علي اكبر شهرستاني، رئيس پوهنخي زبان و ادبيات پوهنتون كابل.
۱۶. غلام ابوبكر، معين مالداري وزارت زراعت و اصلاحات ارضي.
۱۷. پوهنوال دكتور غلام محمد بهرام، رئيس مركز تحقيقات زراعتي وزارت زراعت.
۱۸. پوهاند فقير محمد زمري، استاد پوهنتون كابل.
۱۹. گل احمد خالدي، معاون انستيتوت تحقيقات زراعتي وزارت زراعت.
۲۰. محمد ابراهيم عطايي، عضو اكادمي علوم.
۲۱. محمد اعظم سيستاني، رئيس مركز علوم اجتماعي، اكادمي علوم.
۲۲. محمد اكرم عثمان، آمر انستيتوت تاريخ و اتنوگرافي، اكادمي علوم.
۲۳. محمد انور نوميالي، عضو اكادمي علوم.
۲۴. محمد امين امام، استاد پوهنتون كابل.
۲۵. محمد حسين هلالی، رئيس انستيتوت پوليتخنيك كابل.
۲۶. پوهاند محمد رحيم الهام، رئيس مركز زبانها و ادبيات، اكادمي علوم.
۲۷. سرمحقق محمد صديق روهي، عضو اكادمي علوم.

۲۸. محمد ظاهر افق، معاون اکادمی علوم.
۲۹. دكتور محمد يعقوب واحدي، عضو اکادمی علوم.
۳۰. دكتور محمود حبيبي، معاون اتحاديه ژورنالستان و عضو اکادمی علوم.
۳۱. دوكتور مهر محمد اعجازی، رئيس انستيتوت طب کابل.
۳۲. پوهاند مير حسين شاه، استاد پوهنتون کابل.
- ❖ پوهنمل گلداد رئيس اکادمی علوم (سال ۱۳۶۷ ش.) که برای وی در جلسه مؤرخ ۱۰/۶/۱۳۶۷ اکادميسين‌ها، رتبه اکادميسيني به گونه خاص پيشنهاده و بعد از تأييد و منظوری رئيس جمهور برایش تفويض شد.
- ❖ عبدالاحد عشرتی رئيس اکادمی علوم (سال ۱۳۷۲ ش.)، به پيشنهاده اکادمی علوم و منظوری رئيس جمهور، رتبه اکادميسيني برایش تفويض شد.
- ❖ استاد برهان الدين رباني، اکادميسين افتخاری.
- ❖ آيت الله العظمی شيخ محمد آصف محسنی، اکادميسين افتخاری.
- به اساس قانون اکادمی علوم، تعداد و ترکیب اکادميسين‌ها و کاندیدای اکادميسين‌ها به تصویب شورای علمی و منظوری شورای وزیران تحقق پیدا می‌نماید.
- برای احراز کرسی‌های اکادميسين و کاندیدای اکادميسين اکادمی علوم، آن سر محققان، پوهاندها و معادل آنها که دارای شهرت علمی ملی و بین المللی باشند با اکمال این شرایط نامزد شده می‌توانند.
- برای انتخاب شدن به رتبه اکادميسين حداقل ۴۰ اثر مطبوع تخصصی با معیارهای علمی در نظر گرفته شده است که از جمله ۱۰ اثر آن ابتکاری و ابداعی و دو اثر آن در یکی از نشریه‌های معتبر بین المللی به چاپ رسیده باشد.
- برای کاندیدای اکادميسين‌ها حداقل ۳۰ اثر مطبوع تخصصی با معیارهای علمی که از جمله پنج اثر آن ابتکاری و ابداعی و یک اثر آن در یکی از نشریه‌های معتبر بین المللی نشر گردیده باشد، در نظر گرفته شده است.
- تأیید و ارزیابی آثار علمی اکادميسين‌ها و کاندیدای اکادميسين‌ها از طرف کمیسیون با صلاحیت علمی، به پيشنهاده شورای علمی صورت می‌گیرد.
- اکادميسين‌ها و کاندیدای اکادميسين‌ها پس از اکمال شرایط و تأیید کمیسیون ارزیابی توسط مجمع عمومی اکادمی علوم، از طریق رأی سری و مستقیم به اکثریت آراء انتخاب و بعد از منظوری رئيس جمهور، مطابق رشته تخصصی خود در یکی از مراکز علمی فعالیت می‌نمایند.
- در صورت موجودیت کرسی خالی، مجمع عمومی اکادمی علوم بعد از هر سه سال جلسه تدویر می‌کند.
- مکلفیت‌های اکادميسين‌ها و کاندیدای اکادميسين‌ها:** سهم گیری در طرح و تدوین پلان‌های جاری و دورنمایی، رهبری و سازماندهی تحقیقات علمی انفرادی و دسته جمعی، سهم گیری مؤثر در اکتشافات جدید علمی، ارائه طرح‌های راه حل مشکلات و نحوه کاربرد دستاوردهای علمی-تخنیکی در عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه، سهم گیری مؤثر در کار مجمع

عمومی و ارتقای سطح علمی و تخصصی اعضای اکادمی علوم البته مطابق رشته تخصصی و ارائه گزارش فعالیت سالانه به مرکز مربوط و مجمع عمومی.

اکادمیسین و کاندیدای اکادمیسین مانند بعد از تکمیل سن ۷۰ ساله‌گی به تقاعد سوق می‌گردند، اما مانند سایر اعضای اکادمی علوم در صورت توانایی فیزیکی می‌توانند، بعد از پیشنهاد شورای علمی و منظوری رئیس جمهور تا پنج سال به شکل قرارداد بالمقطع به فعالیت‌های علمی-تحقیقی خویش ادامه دهند.

حقوق و امتیازات مادی اکادمیسین‌ها و کاندیدای اکادمیسین‌ها مانند سایر اعضای کادر علمی در حالات ذیل قطع می‌گردد:

- عدم موفقیت در فعالیت‌های علمی-تحقیقی به تشخیص شورای علمی و منظوری رئیس جمهور.
- انجام فعالیت‌های مغایر احکام اسناد تقنینی اداره به تشخیص شورای علمی و منظوری رئیس جمهور.

- محکومیت به جرم و خیانت ملی از طرف محکمه ذیصلاح.

عضویت افتخاری: دانشمندانی که خدمات برجسته را در راه رشد علم و فرهنگ کشور انجام داده باشند و جهت کسب عضویت افتخاری اکادمی علوم از طریق مراجع علمی معرفی گردند، بعد از تأیید شورای علمی، عضویت افتخاری این نهاد را کسب نموده می‌توانند. همچنان دانشمندان و شخصیت‌های خارج اداره به پیشنهاد رئیس اکادمی علوم و تصویب شورای علمی به حیث اعضای افتخاری پذیرفته شده می‌توانند.

نشرات اکادمی علوم

امروزه ۱۳ نشریه موقوت، شامل ۱۰ مجله، دو جریده و یک اخبار ساینس و تکنالوژی به زبان-های پشتو، دری، اوزبکی، ترکمنی، نورستانی، پشه‌یی و زبان‌های یونسکو از طریق ریاست اطلاعات و ارتباط عامه این اداره به نشر می‌رسد.

بر علاوه با در نظر داشت امکانات مالی، سالانه ده‌ها پروژه علمی - تحقیقی دانشمندان به گونه کتاب مستقل از همین طریق طبع و نشر می‌گردد.

مرکز دایرة المعارف نیز طوریکه قبلاً اشاره گردید کار دوره دوم آریانا دایرةالمعارف را در سال ۱۳۸۵ش. آغاز و در سال ۱۳۹۷ش. در هفت جلد به زبان‌های پشتو و دری در مجلدات جداگانه تکمیل نموده است.

مرکز دایرة المعارف بعد از تکمیل دوره دوم دایرةالمعارف آریانا برنامه‌های دایرةالمعارف آریکا، دایرةالمعارف‌های اختصاصی و آنلاین را مطابق پلان ستراتیژیک اکادمی علوم در برنامه‌های آینده این مرکز رویدست خواهد گرفت.

مرکز زبان‌ها و ادبیات نیز کار طبع قاموس لهجوی پشتو را آغاز نموده و تا اکنون سه جلد آن اقبال چاپ حاصل نموده است.

بخش علوم بشری کار طبع و نشر اتلس اتنوگرافی را نیز آغاز نمود، سه جلد طبع، اما متأسفانه با مشکلات مواجه شد. اکنون کار اتلس اتنوگرافی به سبب مشکلات امنیتی از طرف شورای علمی متوقف گردیده است.

نشریات موقوت اکادمی علوم، با در نظر داشت وقفه‌ها و مراحل نشراتی:

شماره	نام نشریه	سال تأسیس به هجری شمسی با ذکر وقفه‌های نشراتی و آغاز مجدد	زبان نشراتی	موعد نشر	ناشر
۱	مجله کابل	۱۳۷۱-۱۳۱۰	پشتو	- ماهانه	مرکز زبان‌ها و ادبیات، انستیتوت زبان پشتو
		۱۳۷۶ سه شماره در یک جلد (۱-)		- ۱۵ روزه	
		۱۳۸۰		- دو ماهه	
		از آغاز سال ۱۳۹۷ سه ماهه		- ماهانه	
۲	مجله آریانا	۱۳۷۱-۱۳۲۱	پشتو و دری	- ماهانه	مرکز علوم اجتماعی
		۱۳۷۵ یک شماره			
		۱۳۷۸ یک شماره			
		۱۳۸۰ یک شماره			
		۱۳۸۱			
۳	مجله افغانستان	۱۳۲۵ ش. (۱۹۴۶ م.) - ۱۳۷۱ (۱۹۹۲ م.)	انگلیسی	سه ماهه	مرکز علوم اجتماعی
		۱۳۸۲ ش. (۲۰۰۳ م.)			
		۱۳۸۷ ش. (۲۰۰۸ م.)			
		۱۳۹۴ ش. (۲۰۱۵ م.)			

مرکز بین المللی تحقیقات کوشانی	سه ماهه	دری، پشتو و انگلیسی	۱۳۵۷ ■	مجله تحقیقات کوشانی	۴
			۱۳۶۰ - ۱۳۷۰ ش. ■		
			۱۳۸۱ ش. ■		
مرکز باستان-شناسی	سه ماهه	دری و پشتو و انگلیسی	۱۳۵۸ - زمستان ۱۳۶۶ ش. ■	مجله باستان شناسی افغانستان	۵
			۱۳۶۸ - صرف شماره های ۱۵ و ۱۶ ■		
			۱۳۸۴ ش. ■		
مرکز بین المللی تحقیقات پشتو	سه ماهه	زبان های یونسکو	۱۳۵۶ - ۱۳۷۰ ش. ■	مجله پشتو	۶
			۱۳۸۱ ش. ■		
مرکز زبان ها و ادبیات، انستیتوت زبان دری	- سه ماهه - دو ماهه - سه ماهه	دری	۱۳۵۹ الی شماره ۴۲ ■	مجله خراسان	۷
			۱۳۷۰ الی شماره های ۴۳ و ۴۴ ■		
			۴۵ ■		
			۱۳۸۱ ش. ■		
معاونیت بخش علوم طبیعی-تخنیکی	- شش ماهه - سه ماهه	دری و پشتو	۱۳۶۸ صرف یک شماره ■	مجله طبیعت	۸
			۱۳۷۴ صرف یک شماره ■		
			۱۳۸۱ ■		
معاونیت بخش علوم اسلامی	سه ماهه	دری و پشتو	۱۳۷۹ ■	مجله تبیان	۹
			۱۳۸۱ صرف دو شماره ■		
			۱۳۸۳ ■		
مرکز مطالعات منطوقی	سه ماهه	دری و پشتو انگلیسی	۱۳۸۵ ■	مجله سیمه بیزو مطالعات	۱۰

مرکز زبان‌ها و ادبیات، انستیتوت زبان و ادبیات پشتو	- هفته نامه	پشتو	۱۳۲۰-۱۳۱۶ ■	جریده زیری	۱۱
	- فعلاً ۱۵ روزه		۱۳۶۵-۱۳۳۱ ■		
			۱۳۸۱ ■		
مرکز زبان‌ها و ادبیات، انستیتوت زبان‌ها و ادبیات اقوام برادر	ماهانه	دری، پشتو، زبان‌های اوزبکی، ترکمنی، نورستانی، پشه‌یی و...	۱۳۸۶ ■	جریده تفکر	۱۲
معاونیت بخش علوم طبیعی-تخنیکی	شش ماهه	پشتو، دری و زبان‌های یونسکو	۱۳۸۶ ■ --- ■	اخبار ساینس و تکنالوژی	۱۳

کتابخانه‌های اکادمی علوم

❖ کتابخانه مرکزی اکادمی علوم، از ادغام کتابخانه‌های انجمن‌ها و مؤسساتی که اکادمی علوم از آن ایجاد گردیده، تشکل یافته و شامل چهار بخش است:

۱. بخش توزیع، حاوی ۱۳۳۴۵ عنوان کتاب در ۱۹۲۲۵ جلد به زبان‌های ملی و یونسکو.
۲. بخش ریفرنس، حاوی ۸۸۵۶ عنوان کتاب در ۱۰۴۱۹ جلد.
۳. بخش مجلات و جراید شامل: ۵۰ عنوان مجله (۱۰۴۲ کلکسیون) و ۵۸ عنوان جریده (۶۲۹ کلکسیون).
۴. بخش نسخ خطی شامل ۳۸۰ نسخه.

❖ کتابخانه مرکز دایرة المعارف، حاوی ۲۴۷۹ جلد کتاب از رشته‌های مختلف علوم بشری و طبیعی و دایرة المعارف‌ها.

❖ کتابخانه مرکز مطالعات منطقه‌یی، حاوی ۲۸۳۷ جلد کتاب از رشته‌های مختلف علوم بشری و ادبیات.

❖ آرشیف ادبیات فولکلور، حاوی ۲۵۱ جلد کتاب که در سال ۱۳۹۵ ش. اساس آن گذاشته شده است.

❖ کتاب‌ها و کتابخانه‌های اهداء شده به کتابخانه مرکزی اکادمی علوم (۱۳۹۲-۱۳۹۶):

- ۵۷۴۰ جلد کتاب از جانب وزارت امور خارجه افغانستان.
- ۱۴۲ عنوان کتاب از جانب وزارت امور زنان.
- اهداء کتابخانه شادروان پوهاند محمد اکبر پوپل از طرف فامیل وی، شامل ۶۸۴ جلد کتاب به زبان‌های ملی و انگلیسی بیشتر مربوط به بخش زراعت.

➤ اهدای کتابخانه شخصی شاد روان سرمحقق دکتور دولت محمد لودین از طرف فامیل وی، شامل ۳۲۲ عنوان .

➤ اهدای کتابخانه شخصی سمیع الله تازه شامل ۲۱۲ عنوان و ۲۶۷ جلد کتاب از طرف خودش.

➤ اهدای صدها جلد کتاب و کلکسیون های جراید و مجلات دانشمند شهیر کشور حبیب الله رفیع در دو بخش:

- رفیع کتابتون.

- د افغانی رسنیو نندارتون.

رؤسای اکادمی علوم:

۱. پوهندوی دکتور گل محمد نورزی.

۲. اکادمیسین غلام مجدد سلیمان لایق.

۳. پوهنمل گلداد.

۴. کاندیدای اکادمیسین سرمحقق دکتور علوم عبدالکبیر رنجبر.

۵. قانونپال عبدالاحد عشرتی.

۶. سرمحقق محمد محسن فورملی.

۷. ملا محمد حسین مستسعد.

۸. مولوی خلیل الله فیروزی.

۹. معاون سر محقق عبدالباری راشد.

۱۰. سرمحقق ثریا پوپل.

۱۱. معاون سرمحقق عبدالظاهر شکیب.

معاونان اکادمی علوم

I. بخش علوم بشری

۱. کاندیدای اکادمیسین سرمحقق دکتور علوم عبدالکبیر رنجبر.

۲. سرمحقق دکتور دولت محمد لودین.

۳. معاون سرمحقق عبدالباری راشد.

۴. اکادمیسین پوهاند عبدالشکور رشاد.

۵. مولوی فریدالدین محمود.

۷. سرمحقق دکتور محمد علم اسحاق زی.

۸. سرمحقق نصر الله سویمن.

۹. سرمحقق محمد اسلم افضلی.

۱۰. سرمحقق نصر الله ناصر.

II. بخش علوم طبیعی

۱. کاندیدای اکادمیسین پوهنوال عبدالصمد سلیم.

۲. کاندیدای اکادمیسین محمد حسین هلالی.

۳. سرمحقق دکتور شاه محمد میوندی .

۴. مولوی شجاع الدین خدام.

۵. سرمحقق دکتور عبدالخلیل ظریفی.

۶. سر محقق دكتور نجم الدين ترين.
۷. سر محقق رحمت گل احمدی.

III. بخش علوم اسلامی

۱. غلام ربانی ادیب.
۲. مولوی ذکی الله اشرفی.
۳. محقق میر محمد شریف پاکرای.
۴. معاون سر محقق سیف الرحمن سایف ستانکزی.
۵. معاون سر محقق برهان الله نیازی.

منشیان علمی اکادمی علوم

۱. دكتور عبدالسمیع غفاری.
۲. کاندیدای اکادمیسین محمد ظاهر افق.
۳. کاندیدای اکادمیسین محمد حسین هلالی.
۴. پوهنوال دكتور محمد نادر هادی.
۵. سر محقق نصر الله ناصر.
۶. سر محقق دكتور الف محمد شرر.
۷. سر محقق سید امین مجاهد.
۸. معاون سر محقق دوكتور احمد شاه عمر وردک.

دكتور عبدالسمیع غفاری و بعداً محمد ظاهر افق بر علاوه منشی علمی به حیث معاون اول ریاست اکادمی علوم همزمان وظیفه اجراء می نمودند .

دكتور محمود حبیبی از جمله مؤسسين و اولین مشاور علمی و اداری اکادمی علوم بود.

ساختار تشکیلاتی اکادمی علوم در سال ۱۳۹۷ ش.

امروزه ریاست اکادمی علوم متشکل از اعضای علمی و کارکنان خدمات ملکی (اعضای حمایتی) بوده که با سقف تشکیلاتی ۴۹۸ بست، از جمله ۲۹۱ بست، شامل اعضای کادر علمی معاونیتها، ریاستهای مرکزی، مراکز علمی، انستیتوتها، دیپارتمنتها، مدیران و مهتمین مجلات اند که با در نظر داشت قوانین، مقررات و لوایح نافذ مقرر گردیده و با توجه به امکانات موجوده، مطابق رشته تحصیلی و تخصصی مصروف پیشبرد پروژههای علمی- تحقیقی به شکل انفرادی، در بخش مربوطه میباشند.

در بخش اداری، ۲۰۷ بست به کارکنان خدمات ملکی و پرسونل خدماتی اختصاص داده شده است که به تاسی از پروسه ریفورم کمیسیون اصلاحات اداری و خدمات ملکی در این اداره جذب و مصروف خدمات اداری اند.

I. ساختار تشکیلاتی بخش علمی:

- رئیس عمومی اکادمی علوم، بست خارج رتبه.
- منشی علمی (معاون علمی) اکادمی علوم، بست ما فوق رتبه.
- معاونیت بخش علوم بشری، بست ما فوق رتبه.
- معاونیت بخش علوم طبیعی- تخنیکي، بست ما فوق رتبه.
- معاونیت بخش علوم اسلامی، بست ما فوق رتبه.
- دو بست مشاوریت علمی، بست فوق رتبه.

۱. تشکیل دفتر منشی علمی:

- آمریت تدقیق و ارزیابی.
- ✚ یک بست علمی (مدقق اسناد علمی).

۲. معاونیت بخش علوم بشری:

- منشی علمی.
- الف- ریاست مرکز زبان‌ها و ادبیات:
 - منشی علمی.
 - انسیتوت زبان و ادبیات پشتو:
 - دیپارتمنت ادبیات و متن شناسی.
 - ✚ سه بست علمی.
 - دیپارتمنت فلکلور و ادبیات شفاهی.
 - ✚ سه بست علمی.
 - دیپارتمنت زبان شناسی.
 - ✚ دو بست علمی.
 - مدیریت مجله کابل.
 - مهتم مجله کابل.
 - مدیریت جریده زیری.
 - مهتم جریده زیری.
 - انسیتوت زبان و ادبیات دری:
 - دیپارتمنت متن شناسی مولانا جلال الدین محمد بلخی.
 - ✚ دو بست علمی.
 - دیپارتمنت فلکلور.
 - ✚ دو بست علمی.
 - دیپارتمنت زبان شناسی.
 - ✚ یک بست علمی.
 - دیپارتمنت نقد و تیوری ادبی.
 - ✚ یک بست علمی.
 - مدیریت مجله خراسان.
 - مهتم مجله خراسان.

- انسئیتوت زبان ها و ادبیات اقوام برادر:
- دیپار تمننت زبان پشه یی.
- انسئیتوت زبان های ترکمنی و اوزبکی:
- دیپار تمننت زبان ترکمنی.
- دیپار تمننت زبان اوزبکی.
- انسئیتوت زبان های باستانی.
- منشی علمی.
- یک بست علمی.
- دیپار تمننت زبان های پامیری.
- مدیریت جریده تفکر.
- مهتمم جریده تفکر.
- ب- ریاست مرکز علوم اجتماعی:
- منشی علمی.
- انسئیتوت تاریخ و اتنوگرافی:
- دیپار تمننت تاریخ قدیم افغانستان.
- دو بست علمی.
- دیپار تمننت تاریخ معاصر افغانستان.
- دو بست علمی.
- دیپار تمننت اتنوگرافی.
- دو بست علمی.
- انسئیتوت اقتصاد:
- دیپار تمننت اقتصاد تصدی.
- دو بست علمی.
- دیپار تمننت اقتصاد ملی.
- یک بست علمی.
- دیپار تمننت احصائیه.
- دو بست علمی.
- انسئیتوت روانشاسی و علوم تربیتی:
- دیپار تمننت تعلیم و تربیه.
- دیپار تمننت روان شناسی.
- دو بست علمی.
- انسئیتوت فلسفه و جامعه شناسی:
- دیپار تمننت فلسفه.
- دو بست علمی.
- دیپار تمننت جامعه شناسی.
- یک بست علمی.
- انسئیتوت حقوق و علوم سیاسی:
- منشی علمی.
- دیپار تمننت روابط بین المللی.
- یک بست علمی.

- دپيار تمننت حقوق عامه و علوم سياسي.
- دپيار تمننت جزا.
- دپيار تمننت حقوق خصوصي.
- انستيتوت ژورناليزم:
- دپيار تمننت تحقيق و مطالعات.
- دپيار تمننت اطلاعات جمعي.
- دو بست علمي.
- مديریت مجله آريانا.
- مهتم مجله آريانا.
- مديریت مجله افغانستان.
- ج- رياست مرکز تحقیقات باستان شناسی:
- منشی علمی.
- انستيتوت باستان شناسی:
- دپيار تمننت دوره ماقبل التاريخ.
- دپيار تمننت يونانو باختر.
- يك بست علمي.
- دپيار تمننت سكه شناسی و تيكر شناسی.
- دپيار تمننت دوره اسلامي.
- دپيار تمننت مهندسي.
- مديریت مجله باستان شناسی افغانستان.
- مهتم مجله باستان شناسی افغانستان.
- د- رياست مرکز بين المللی تحقیقات کوشانی:
- منشی علمی.
- انستيتوت تحقیقات کوشانی:
- دپيار تمننت آثار و اسناد دوره کوشانی.
- دپيار تمننت حوزه مديترانه.
- دپيار تمننت ترميم آثار.
- يك بست علمي.
- دپيار تمننت تحقیقات ساحوی.
- يك بست علمي.
- مديریت مجله کوشانی.
- مهتم مجله کوشانی.
- امریت موزیم اتنوگرافی علمی- تحقیقی:
- يك بست علمي
- هـ. رياست مرکز بين المللی تحقیقات پشتو:
- منشی علمی.
- انستيتوت تحقیقات پشتو:
- دو بست علمي.
- انستيتوت نسخ خطی و تحقیقات خوشحال خان:

- دو بست علمی.
- انستیتوت قبایل پشتون:
- دو بست علمی.
- انستیتوت تألیف و ترجمه:
- یک بست علمی.
- مدیریت مجله پشتو.
- مهتم مجله پشتو.
- و- ریاست مرکز مطالعات منطقه یی:
- منشی علمی.
- مشاور علمی.
- انستیتوت مطالعات هند و پاکستان:
- دیپار تمننت هند.
- دیپار تمننت پاکستان.
- انستیتوت ایران و ترکیه:
- دیپار تمننت ایران.
- دیپار تمننت ترکیه.
- انستیتوت کشورهای عربی:
- دیپار تمننت عربستان سعودی.
- انستیتوت آسیای میانه:
- دیپار تمننت تاجکستان.
- دیپار تمننت ترکمنستان.
- دیپار تمننت قزاقستان.
- دیپار تمننت ازبکستان.
- انستیتوت روسیه و قفقاز:
- دیپار تمننت روسیه.
- دیپار تمننت قفقاز.
- انستیتوت چین.
- آمریت دیپار تمننت مرکز فکری محمود طرزی:
- دو بست علمی.
- مدیریت مجله سیمه بیز مطالعات.
- مهتم مجله سیمه بیز مطالعات.
- ۳. معاونیت بخش علوم طبیعی- تخنیکي:
- منشی علمی.
- مدیریت مجله طبیعت.
- مهتم مجله طبیعت.
- سکرتریت کمیسیون ملی ساینس و تکنالوژی.
- مدیریت اخبار ساینس و تکنالوژی.
- الف- ریاست مرکز کیمیا، بیولوژی و زراعت:
- منشی علمی.

- **انستیتوت کیمیا:**
 - دیپارتمنت کیمیای عضوی.
 - دیپارتمنت کیمیای غیر عضوی.
 - دیپارتمنت کیمیای فزیک کلوئیدی.
 - دیپارتمنت بیوشیمی.
 - دیپارتمنت تکنالوژی کیمیاوی.
 - **انستیتوت بیولوژی.**
 - دیپارتمنت نبات شناسی.
 - دیپارتمنت جنتیک.
 - یک بست علمی.
 - **انستیتوت زراعت:**
 - دیپارتمنت آگرونومی.
 - دیپارتمنت خاک شناسی.
 - دیپارتمنت اصلاح نباتات.
 - یک بست علمی.
 - دیپارتمنت سبزیجات و میوه جات.
 - دیپارتمنت ماشین آلات زراعتی.
- ب- ریاست مرکز علوم زمین:

- منشی علمی.

- **انستیتوت جیولوجی:**
- **انستیتوت هایدرومتیورولوژی.**
- دیپارتمنت جغرافیه طبیعی.
- دو بست علمی.
- **انستیتوت جیوفزیک.**
- دیپارتمنت مواد معدنی.
- دیپارتمنت نفت و گاز.
- دیپارتمنت منرالوژی.

ج- ریاست مرکز ریاضی، فزیک و تخنیک:

- منشی علمی.

- **انستیتوت ریاضی و فزیک:**
- دیپارتمنت ریاضی.
- دو بست علمی.
- دیپارتمنت فزیک.
- یک بست علمی.
- **انستیتوت انرژی.**
- دیپارتمنت ستیشن های برقی.
- دیپارتمنت شبکه های برقی.
- **انستیتوت ساختمانی:**
- دیپارتمنت ساختمان های مدنی و صنعتی.

- دو بست علمی.
- انستیتوت تخنیک و تکنالوژی:
- دیپارتمنت تکنالوژی فلزات.
- دیپارتمنت ماشینری و ترانسپورت.
- انستیتوت تکنالوژی معلوماتی:
- دیپارتمنت تکنالوژی معلوماتی.
- یک بست علمی.
- دیپارتمنت رادیو و مخابرات.
- دیپارتمنت شبکه های انترنت.
- دو بست علمی.

د- ریاست مرکز علوم طب:

- منشی علمی.
- انستیتوت طب معالجوی:
- دیپارتمنت جراحی عمومی.
- دیپارتمنت داخله.
- یک بست علمی.
- انستیتوت فارمسی:
- یک بست علمی.
- آمریت کلینیک تشخیصیه و تحقیقاتی طب:
- معاون علمی.
- سونولوجست.
- ۴. معاونیت بخش علوم اسلامی:
- منشی علمی.
- مدیریت مجله تیبیان.
- مهتمم مجله تیبیان.
- الف- ریاست مرکز تفسیر و حدیث:
- منشی علمی.
- انستیتوت تفسیر:
- دیپارتمنت تفسیر.
- سه بست علمی.
- انستیتوت حدیث:
- دیپارتمنت حدیث.
- دو بست علمی.
- ب- ریاست مرکز فقه و قانون:
- منشی علمی.
- انستیتوت فقه:
- دیپارتمنت فقه.
- یک بست علمی.
- دیپارتمنت اصول فقه.

- **انستیتوت قانون:**
- دیپارتمنت قانون.
- ⊕ یک بست علمی.
- دیپارتمنت زن و خانواده.
- ⊕ دو بست علمی.
- ج- **ریاست مرکز عقیده و ثقافت:**
- منشی علمی.
- **انستیتوت عقیده:**
- دیپارتمنت عقیده.
- ⊕ دو بست علمی.
- دیپارتمنت تصوف.
- ⊕ یک بست علمی.
- **انستیتوت ثقافت:**
- ⊕ دو بست علمی.
- ریاست مرکز دایرة المعارف:**
- منشی علمی.
- **انستیتوت دایرة المعارف.**
- ⊕ هشت بست علمی.

ریاست‌های مرکزی:

- ریاست اطلاعات و ارتباط عامه.
- مدیریت عمومی وب سایت.
- ریاست پالیسی و پلان.
- ریاست روابط فرهنگی.
- ریاست دفتر.

II- بخش اداری

معاونیت مالی و اداری:

- ریاست اداری.
- ریاست مالی و حسابی.
- آمریت منابع بشری.
- آمریت تدارکات.
- آمریت واحد جندر.
- آمریت تفتیش داخلی.

تمام این ریاست‌ها، آمریت‌ها و مدیریت‌های عمومی اداری به مدیریت‌ها و شعبات مختلف تقسیم شده اند که به اساس لایحه وظایف از طریق پروسه ریفورم کمیسیون اصلاحات اداری توظیف شده اند.

مآخذ

۱. آريانا دايرةالمعارف، دوره اول، جلد اول، انجمن دايرةالمعارف: كابل مطبعة دولتي، ۱۳۲۸.
 ۲. آريانا دايرةالمعارف، دوره دوم، جلد اول، اكادمي علوم افغانستان: كابل مطبعة نبراسكا، ۱۳۸۶.
 ۳. آريانا مجله، سال ۳۶، شماره ۲ و ۳، شماره مسلسل ۳۲۵، د افغانستان د علومو اكاديمي د اجتماعي علومو انستيتوت: كابل مطبعة دولتي، ۱۳۵۷.
 ۴. آريانا مجله، سال ۳۶، شماره ۴، شماره مسلسل ۳۲۶، د افغانستان د علومو اكاديمي د اجتماعي علومو انستيتوت: كابل مطبعة دولتي، ۱۳۵۷.
 ۵. افغانستان اكاديمي د پښتو د انكشاف او تقويي رياست. ابوريحان البيروني د زيربديني په زرمه كليزه كي، د مقالو، پيغامونو مجموعه او ورستي راپور، وزارت اطلاعات و كلتور، كابل، ۱۳۵۲.
 ۶. انجمن تاريخ و ادب افغانستان اكاديمي. البيروني و هند (مجموعه مقالات)، اهتمام فقير محمد خيرخواه، نشرات افغانستان اكاديمي: كابل، ۱۳۵۲.
 ۷. جمهوري دموكراتيک افغانستان، قانون اكادمي علوم، جريده رسمي، شماره ۲۲، وزارت عدليه: كابل، ۳۰ دلو ۱۳۶۰.
 ۸. حبيبي، محمود. مكاتيب افغاني، كتاب سوم، سلسله ششم، هفتم و هشتم، چاپ اول، مطبعة حبيب الله حسيب: كابل، ۱۳۸۸.
 ۹. دولت جمهوري اسلامي افغانستان، قانون اكادمي علوم، جريده رسمي، شماره ۹۴۹، كابل: وزارت عدليه، سال ۱۳۸۷.
 ۱۰. دولت جمهوري اسلامي افغانستان، قانون اكادمي علوم، جريده رسمي، شماره ۲۴، وزارت عدليه رياست نشرات و ارتباط عامه: كابل پرويز، ۱۲ ثور ۱۳۹۶.
 ۱۱. سالنامه كابل، دوره اول، ششمين سالنامه كابل، پښتو تولنه: كابل مطبعة عمومي، ۱۳۱۶.
 ۱۲. سالنامه مجله كابل، دوره اول، اولين سالنامه كابل، انجمن ادبي كابل: كابل مطبعة عمومي، ۱۳۱۱.
 ۱۳. ناصر، نصرالله. د افغانستان د علومو اكادمي تاريخچه، رياست نشرات اكادمي علوم: كابل مطبعة عدالت، ۱۳۸۹.
 ۱۴. وكيلى فوفلزايي، عزيز الدين. فرهنگ كابل باستان، جلد دوم، وزارت اطلاعات و فرهنگ: كابل مطبعة طباعتي و صنعتي احمد، ۱۳۸۷.
- شرح تشكيل سال ۱۳۹۷ ش. اكادمي علوم دولت جمهوري اسلامي افغانستان.